Ἀριθ. 252 – Λεπτὰ εἴκοσι.

ΕΤΟΣ Ε'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δέκατος — Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἀθήναις φρ. 10, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. – Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ Ἰανουαρίου καὶ εἶναι ἐτήσιαι – Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6. — 26 Ὀκτωβρίου 1880

Ἐπειδὴ εἶν' ἐνδεχόμενον νὰ διακοπῇ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἡ ἔκδοσις τῆς Ἑστίας, γνωστοποιεῖται πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ συνδρομητὰς αὐτῆς, ὅτι συνδρομαὶ διὰ τὸ ἔτος 1881 δὲν εἶνε δεκταὶ πρὸ τῆς 1 προσεχοῦς Ἰανουαρίου.

Σφραγὶς τῆς
Γεν. Διευθ. τῶν τακτικῶν Ἑλλην. στρατευμάτων
ἐπὶ ἐπαναστάσεως.

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἀνωτέρω σφραγῖδος, ἀνηκούσης, καθὰ ἐπληροφορήθημεν, τῷ ἐπὶ ἐπαναστάσεως ἀρχηγῷ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀειμνήστῳ στρατηγῷ Φαβιέ, εὑρίσκεται ἐν τῇ πλουσίᾳ συλλογῇ νεοελληνικῶν νομισμάτων καὶ νομισματοσήμων τοῦ κ. Θ. δὲ Χελδράϊχ. Σ.τ.Δ.

ΑΝΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἕκτορος Μαλὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ].

Συνέχ. καὶ τέλος· ἴδε ἀριθ. 667·

ΚΓ.

Ἐν οἰκογενείᾳ.

Τὰ ἔτη παρῆλθον, πολλὰ ἄλλα βραχέα, διότι συνέκειντο ἐξ ὡραίων καὶ εὐτυχῶν ἡμερῶν.

Κατοικῶ ἤδη τὴν Ἀγγλίαν, εἰς Μίλλιγαν-Πὰρκ, τὸ κτῆμα τῶν προπατόρων μου.

Τὸ παιδίον τὸ ἄνευ οἰκογενείας, ἄνευ στηρίγματος, τὸ ἐγκαταλελειμμένον εἰς τὸ πέλαγος τῆς ζωῆς, καὶ παραρριπτόμενον εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τῆς τύχης, τὸ ἄνευ φάρου νὰ τὸ καθοδηγήσῃ, ἄνευ λιμένος καταφυγῆς νὰ τὸ δεχθῇ, αὐτὸ ἔχει ἤδη οὐ μόνον μητέρα καὶ φίλτατον ἀδελφὸν ὑφ' οὗ ἀνταγαπᾶται, ἀλλὰ καὶ προγόνους, οἵτινες ἀφῆκαν καὶ ἔντιμον ὄνομα εἰς τὸν τόπον, καὶ οὐ μικρὰν περιουσίαν.

Τὸ πάμπτωχον παιδάριον, τὸ τόσας νύκτας κοιτῶνα ἔχον τοὺς ἀχυρῶνας, τοὺς σταύλους, ὑπαιθρον γωνίαν δάσους, εἶναι ἤδη ὁ κληρονόμος ἀρχαίου πύργου ἱστορικοῦ, ὃν ἐπισκέπτονται οἱ περιηγηταὶ, καὶ ὅστις συνιστᾶται ὑπὸ τῶν ὁδηγούντων τοὺς ξένους βιβλίων.

Περὶ τὰς εἴκοσι ὥρας πρὸς δυσμὰς τοῦ μέρους ὅπου ἐπεβιβάσθην, ὅτε κατεδιωκόμην ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, ἐγείρεται ἡ ἀγροικία αὕτη ἐπὶ τῆς κλιτύος κοιλάδος συμφύτου, καὶ τοι τῇ θαλάσσῃ γειτνιαζούσης. Ἵδρυται δὲ ἐπὶ φυσικοῦ ἀνδήρου, καὶ ἔχει κυβικὸν τὸ σχῆμα, καὶ ἀνὰ ἕνα πυργίσκον εἰς ἑκάστην γωνίαν. Τὰ δύω πρόσωπα, τὸ μεσημβρινὸν καὶ τὸ δυτικὸν, καλύπτουσι στεφάναι γλυκίνης καὶ ῥόδων ἀναῤριχωμένων· τὰ δὲ πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς καλύπτονται ὑπὸ κισσοῦ, οὗ οἱ κορμοὶ ἔχουσιν ὅπου ἐξέρχονται τῆς γῆς πάχος ἀνθρωπίνου σώματος, μεγάλην ἐλέγχον ἀρχαιότητα, καὶ ἀπαιτεῖται πᾶσα τῶν κηπουρῶν ἡ φροντὶς καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἵνα μὴ ἡ φυτικὴ αὐτῶν εὐρωστία καλύπτῃ ὑπὸ πράσινον μανδύαν τ' ἀραβουργήματα καὶ ἄλλα γλυπτικὰ ποικίλματα τῶν λευκῶν λίθων, οἵτινες κοσμοῦσι τῶν παραθύρων τὰς κορωνίδας. Περικυκλοῦται δὲ ὑπὸ λίαν εὐρυχώρου παραδείσου, ἀρχαῖα ἔχοντος δένδρα, ἃ οὐδ' ἡ ψαλὶς οὐδ' ἡ ἀξίνη ποτὲ ἐβεβήλωσε, καὶ διαῤῥεομένου ὑπὸ διαφανῶν ῥυακίων, ὧν τὰ ὕδατα διατηροῦσι πρασίνην πάντοτε τὴν χλόην αὐτοῦ. Εἰς μικρὸν ἄλσος σεβασμίων πτελεῶν ἔρχονται καὶ διανυκτερεύουσιν αἱ κορῶναι, διὰ τῶν κραυγῶν αὐτῶν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ἀναγγέλλουσαι τῆς ἡμέρας.

Ταύτην τὴν ἀρχαίαν ἀγροικίαν τοῦ Μίλλιγαν-Πὰρκ κατοικοῦμεν οἰκογενειακῶς, ἡ μήτηρ μου, ὁ ἀδελφός μου, ἡ γυνή μου καὶ ἐγώ.

Πρὸ ἓξ μηνῶν, ἀφ' ὅτου εἴμεθα ἐνταῦθα, πολλὰς ὥρας διέρχομαι εἰς τὸ ἀρχεῖον, ὅπου διατηροῦνται τὰ ἔγγραφα, οἱ τίτλοι τῶν ἰδιοκτησιῶν, τὰ διπλώματα τῆς οἰκογενείας. Ἐπὶ μεγάλης δρυΐνης τραπέζης, ἣν τὰ ἔτη ἔβαψαν μελανὴν, κεκυφὼς, γράφω ἐπιμελῶς· ἀλλ' οὔτε εἰς τῶν τίτλων, οὔτε εἰς τῶν διπλωμάτων τὴν ἔρευναν ἐπιμελῶς ἀσχολοῦμαι, ἀλλὰ τὸ βιβλίον τῶν ἀναμνήσεών μου ἀναδιφῶ καὶ διατάττω.

Θὰ βαπτίσωμεν τὸ πρῶτον παιδίον ἡμῶν, τὸν υἱόν μου, τὸν μικρὸν Ματτίαν, καὶ ἐπὶ τῆς βαπτίσεως θέλω ὅλοι οἱ φίλοι τῶν δυστυχῶν ἡμερῶν μου νὰ συνέλθωσιν εἰς τὸν οἶκον τῶν προγόνων μου, καὶ εἰς ἕκαστον θέλω νὰ προσαγάγω τὴν δι-

ήγησιν τῶν συμβάντων ὧν μετέσχον, εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης δι' ἣν μοὶ παρέσχον βοήθειαν, ἢ δι' ὅσην ἐπέδειξαν ἀγάπην πρὸς τὸ πτωχὸν ἐγκαταλελειμμένον παιδίον. Ἅμα τελειῶ ἓν κεφάλαιον, τὸ πέμπω εἰς Δόρτσεστερ, εἰς τοῦ λιθογράφου, καὶ σήμερον περιμένω τ' αὐτογραφικὰ ἀντίτυπα τοῦ χειρογράφου μου, ἵνα δώσω ἀνὰ ἓν εἰς ἕκαστον τῶν προσκεκλημένων.

Ἡ συνάθροισις αὕτη ἔσται χαρὰ ἀπροσδόκητος ἐπίσης διὰ τὴν γυναῖκά μου, ἥτις θὰ ἴδῃ τὸν πατέρα, τὴν ἀδελφήν, τοὺς ἀδελφούς, τὴν θείαν της, ὅλως ἀπροσδοκήτως. Μόνοι ἡ μήτηρ καὶ ὁ ἀδελφός μου γνωρίζουσι τὸ μυστικόν. Ἂν δὲν ἐπέλθῃ τι νὰ ταράξῃ τὰς προθέσεις μου, ὅλοι θὰ κατοικήσωσιν ὑπὸ τὴν στέγην μου, καὶ θὰ ἔχω τὴν ἀγαλλίασιν νὰ τοὺς ἴδω περὶ τὴν τράπεζάν μου.

Εἷς μόνος θὰ λείπῃ ἐκ τῆς ἑορτῆς ταύτης· διότι, ὅσῃ καὶ ἂν εἶναι τοῦ πλούτου ἡ δύναμις, δὲν δύναται ν' ἀποδώσῃ τὴν ζωὴν εἰς τοὺς ἀποθανόντας. Φίλτατε γέρων μου κύριε! Πόσην εὐδαιμονίαν θὰ ᾐσθανόμην ἂν μ' ἦτο δεδομένον νὰ ἐξασφαλίσω τὴν ἀνάπαυσίν σου! Ἤθελες ἀποθέσει τὴν *πίβαν*, καὶ τὴν προβήκην, καὶ τὸν ἐπενδύτην τοῦ κατυφὲ, καὶ δὲν θὰ ἐπανελάμβανες πλέον τὸ αἰώνιόν σου· «Ἐμπρὸς, παιδία μου!» Γῆρας ὑπὸ πάντων τιμώμενον θὰ σοὶ ἐπέτρεπε νὰ ἐγείρῃς τὴν ὡραίαν λευκὴν κεφαλήν σου, καὶ ν' ἀναλάβῃς τὸ ἀληθὲς ὄνομά σου. Βιτάλης, ὁ γέρων ἀλήτης, θὰ ἐγίνετο πάλιν ὁ περίφημος ἀοιδὸς Κάρλος Βαλζάνης. Ἀλλ' ὅτι ὁ ἄσπλαγχνος θάνατος δὲν μοὶ ἐπέτρεψε νὰ πράξω ὑπὲρ σοῦ, τὸ ἔπραξα κἂν ὑπὲρ τῆς μνήμης σου, καὶ εἰς τὰ Παρίσια, εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ Μονπαρνὰς (τοῦ Παρνασσοῦ), τὸ ὄνομα Κάρλος Βαλζάνης ἐπεγράφη εἰς τὸν τάφον, ὃν ἡ μήτηρ μου κατ' αἴτησίν μου σοὶ ἤγειρεν· ἡ δὲ χαλκῆ προτομή σου, χαραχθεῖσα κατὰ τὰς εἰκόνας σου, αἵτινες εἶχον γραφῆ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς περιωπῆς σου, ἀναπολεῖ τὴν δόξαν σου εἰς τοὺς χειροκροτήσαντάς σε ποτὲ θαυμαστάς σου. Ἀντίτυπον τῆς προτομῆς ταύτης ἐχύθη δι' ἐμέ. Τὸ ἔχω ἐδῶ, ἐμπρός μου, καὶ ὅτε ἔγραφον τὴν διήγησιν τῶν πρώτων χρόνων τῶν δοκιμασιῶν μου, καθ' ὅσον αἱ περιπέτειαι τῆς τύχης μου ἀνεπτύσσοντο, ἐζήτουν συνεχῶς οἱ ὀφθαλμοί μου τοὺς ὀφθαλμούς σου. Δὲν σ' ἐλησμόνησα, καὶ ἔσο πεπεισμένος ὅτι ποτὲ δὲν θὰ σὲ λησμονήσω. Ἂν ἐπὶ τῆς ἐπικινδύνου ἐκείνης ὑπάρξεως παιδίου ἐγκαταλελειμμένου δὲν ἐσφάλην, δὲν ἔπεσα, εἰς σὲ τὸ ὀφείλω, εἰς τὰ διδάγματα, εἰς τὰ παραδείγματά σου, γέρων κύριε καὶ διδάσκαλέ μου! Εἰς πᾶσαν ἑορτὴν ἡ θέσις σου εὐλαβῶς θὰ σοὶ φυλάττηται. Ἂν σὺ δὲν μὲ βλέπῃς, ἐγὼ θὰ σὲ βλέπω.

Ἀλλ' ἰδοὺ, ἡ μήτηρ μου προκύπτει εἰς τὴν ποικίλην στοάν μου. Ἡ ἡλικία δὲν ἀπέσβεσε τὸ κάλλος της, καὶ τὴν βλέπω σήμερον τοιαύτην οἵα μοὶ ἐφάνη τὸ πρῶτον, ὑπὸ τὸν ἐξώστην τοῦ *Κόκνου*, ἔχουσαν εὐγενῆ τὴν ὄψιν, καὶ πλήρη ἀγαθότητος καὶ γλυκύτητος. Τὸ κάλυμμα δὲ μόνον τῆς μελαγχολίας, τὸ καλύπτον τότε τοὺς χαρακτῆράς της πάντοτε, ἦρθη ἤδη ἀπ' αὐτῶν ἐντελῶς.

Στηρίζεται εἰς τοῦ Ἀρθοὺρ τὸν βραχίονα· διότι δὲν βοηθεῖ σήμερον πλέον ἡ μήτηρ τὸν υἱόν ἀσθενῆ καὶ κλονιζόμενον, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, ὁ υἱὸς ἔγινε νεανίας ὡραῖος καὶ εὔρωστος, δεξιὸς εἰς πᾶσαν σωματικὴν, κομψὸς ἱππότης, ῥωμαλέος ἐρέτης, ἄτρομος θηρευτὴς, καὶ αὐτὸς ἤδη μετὰ περιπαθοῦς μεριμνῆς ἔδιδε τὸν βραχίονα εἰς τὴν μητέρα του· διότι, παρὰ τὴν πρόγνωσιν τοῦ θείου μου κ. Τζαῖμς Μίλλιγαν, τὸ θαῦμα ἐτελέσθη, καὶ ὁ Ἀρθοὺρ ἔζησε καὶ θὰ ζήσῃ.

Εἰς ἀπόστασιν δέ τινα μετ' αὐτοὺς βλέπω ἐρχομένην γραῖαν, φέρουσαν τὸ ἔνδυμα ἀγρότιδος Γαλλίδος, καὶ εἰς τὰς ἀγκάλας βρέφος τετυλιγμένον εἰς λευκὸν μανδύαν. Ἡ γραῖα χωρικὴ εἶναι ἡ μάνα Βαρβερίνα, καὶ τὸ βρέφος εἶναι τὸ παιδίον μου, ὁ υἱός μου, ὁ μικρός μου Ματτίας.

Ἀφ' οὗ ἀνεῦρον τὴν μητέρα μου, ἠθέλησα νὰ μείνῃ μεθ' ἡμῶν καὶ ἡ μάνα Βαρβερίνα· ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη.

— Ὄχι, μοὶ εἶπε, μικρέ μου Ῥεμή, ἡ θέσις μου τὴν στιγμὴν αὐτὴν δὲν εἶναι πλησίον τῆς μητρός σου. Σὺ θὰ πρέπῃ τώρα νὰ ἐργασθῆς, νὰ σπουδάσῃς, διὰ νὰ γίνῃς ἀληθὴς κύριος διὰ τῆς ἀνατροφῆς, ὡς εἶσαι διὰ τῆς γενετῆς. Τί νὰ κάμνω πλησίον σου; Ἡ θέσις μου δὲν εἶναι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἀληθοῦς σου μητρός. Ἄφες με νὰ ἐπιστρέψω εἰς Χαβανόν. Ἀλλὰ δὲν λέγω ὅτι ὁ χωρισμὸς θὰ εἶναι αἰώνιος. Θὰ μεγαλώσῃς, θὰ νυμφευθῆς, θὰ ἔχῃς παιδία. Τότε, ἂν θέλῃς, καὶ ἂν ἀκόμη ζῶ, ἠμπορῶ νὰ ἐπανέλθω ν' ἀναθρέψω τὰ τέκνα σου. Τροφός των, ὡς ἤμην ἐδική σου, δὲν ἐμπορῶ νὰ γίνω, διότι εἶμαι γραία, ἀλλὰ τὸ γῆρας δὲν εἶν' ἐμπόδιον διὰ τὴν καλὴν ἐπιμέλειαν τῶν παιδίων. Εἰς τὸ γῆρας ἀποκτᾷ τις πεῖραν, δὲν κοιμᾶται πολύ. Ἔπειτα θὰ τὸ ἀγαπῶ, τὸ παιδίον σου, καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι ἀπὸ ἐμὲ δὲν θὰ τὸ κλέψουν ὡς σ' ἔκλεψαν.

Καὶ ἔγινεν ὡς ἐπεθύμει ἡ μάνα Βαρβερίνα. Ὀλίγον πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ τέκνου ἡμῶν ἐστείλαμεν εἰς Χαβανὸν νὰ τὴν φέρωμεν, καὶ τότε ἀφῆκεν ὅλα, τὸ χωρίον της, τὰς ἕξεις της, τοὺς φίλους της, καὶ τὴν ἀγελάδα, θυγατέρα τῆς ἡμετέρας, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τὸν μικρόν μας Ματτίαν γαλακτουχεῖ ἡ μήτηρ του, ἀλλὰ τὸν ἐπιμελεῖται, τὸν φέρει, τὸν διασκεδάζει, τὸν θωπεύει ἡ μάνα Βαρβερίνα, κηρύττουσα ὅτι εἶναι τὸ ὡραιότερον παιδίον ἀφ' ὅσα εἶδε ποτέ.

Ὁ Ἀρθοὺρ κρατεῖ φύλλον τῆς ἐφημερίδος τῶν *Καιρῶν*, καὶ καταθέτει αὐτὸ εἰς τὴν τράπεζάν μου, ἐρωτῶν με ἐὰν τὸ ἀνέγνων. Ὅτε δὲ τῷ λέγω ὅτι δὲν τὸ ἀνέγνων, μοὶ δεικνύει διὰ τοῦ δακτύλου ἀλληλογραφίαν ἐκ Βιέννης, ἣν μεταφράζω.

«Μετ' ὀλίγον θὰ ἔχετε ἐν Λονδίνῳ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ματτία. Ἂν καὶ ἀπαραδειγμάτιστος ἐπιτυχία ἔστεψε τὴν σειρὰν τῶν συναυλιῶν του ἐνταῦθα, μᾶς ἐγκαταλείπει, καλούμενος εἰς Λονδίνον ὑπὸ ὑποχρεώσεων, ἃς δὲν δύναται νὰ παραβῇ. Σᾶς εἶχον ἤδη γράψει περὶ τῶν συναυλιῶν τούτων. Ἀπετέλεσαν ζωηροτάτην ἐντύπωσιν διά τε τῆς δεινότητος καὶ πρωτοτυπίας τοῦ μουσουργοῦ, καὶ διὰ τοῦ ἐξαισίου κάλλους τῶν μουσικῶν συνθέσεων. Ἐν συντόμῳ, ὁ Ματτίας εἶναι ὁ Σοπίνος τοῦ βιολίου, ὁ νέος Παγανίνης».

Δὲν εἶχον ἀνάγκην ἐκ τούτου τοῦ ἄρθρου νὰ μάθω ὅτι ὁ μικρὸς μουσικὸς τῶν τριόδων, ὁ σύντροφος καὶ μαθητής μου, ἔγινε μέγας καλλιτέχνης. Εἶδον τὸν Ματτίαν ἀναπτυσσόμενον καὶ μεγαλυνόμενον, καὶ ἄν, ὅτε συνεργαζόμεθα οἱ τρεῖς, ἐκεῖνος, ὁ Ἀρθοὺρ, καὶ ἐγὼ, ὑπὸ τὸν κοινὸν ἡμῶν παιδαγωγὸν, ὁ Ματτίας ὀλίγον προώδευεν εἰς τὰ λατινικὰ καὶ τὰ ἑλληνικὰ, τοσαῦται ἦσαν αἱ πρόοδοί του εἰς τὴν μουσικὴν, ὑπὸ τοὺς διδασκάλους οὓς ἡ μήτηρ μου τῷ ἔδιδεν, ὥστε εὔκολον μοὶ ἦτον νὰ προϊδῶ ὅτι ἡ πρόῤῥησις τοῦ Ἐσπινασσοῦς, τοῦ κουρέως μουσικοῦ τῆς Μένδης, θὰ ἐπηλήθευεν. Ἡ ἀλληλογραφία ὅμως αὕτη τῆς Βιέννης μ' ἐπλήρωσεν ὑπερόπτου χαρᾶς, ὡς ἂν εἶχον μερίδα τῶν χειροκροτήσεων ὧν αὕτη ἦτον ἠχώ. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχω τῷ ὄντι τὴν μερίδα ταύτην; Ὁ Ματτίας δὲν εἶναι ἄλλος ἐγὼ, σύντροφος, φίλος, ἀδελφός μου;

Οἱ θριαμβοί του εἰσὶ θριαμβοί μου, καὶ ἡ εὐτυχία του εὐτυχία μου.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὑπηρέτης μοὶ ἐπιδίδει τηλεγράφημα ἄρτι κομισθέν.

«Ἴσως εἶναι ὁ βραχύτερος, οὐχὶ δ' ὁ εὐχαριστότερος διάπλους. Καὶ ὑπάρχει εὐχάριστος; Τόσον ἀσθενὴς ἤμην, ὥστε μόνον ἐν Ῥεδ-Ἕλλ εὑρίσκω δυνάμεις νὰ σὲ εἰδοποιήσω. Συμπαρέλαβον τὴν Χριστίναν, διερχόμενος διὰ Παρισίων. Εἰς Χεγφὸρδ φθάνομεν τὰς τέσσαρας καὶ δέκα. Πέμψον ἅμαξαν.

ΜΑΤΤΙΑΣ».

Ἀναγινώσκων τὸ ὄνομα τῆς Χριστίνης, ἔστρεψα τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Ἀρθοὺρ ὅστις ὅμως προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ τοὺς ἤγειρε μόνον ὅτε ἐπεράτωσα ὅλον τὸ τηλεγράφημα.

— Μοὶ ἔρχεται ἡ ἰδέα, εἶπε, νὰ ὑπάγω ὁ ἴδιος εἰς Χεγφόρδ. Θὰ εἰπῶ νὰ ζεύξουν τὴν μεγάλην ἅμαξαν.

— Ἀρίστη ἰδέα, εἶπον. Οὕτως, ὅταν ἔλθητε, θὰ κάθησαι ἀντικρὺ τῆς Χριστίνης.

Χωρὶς δὲ ν' ἀπαντήσῃ ἐκεῖνος, ἐξῆλθεν εὐθύς. Ἐγὼ δὲ, στραφεὶς πρὸς τὴν μητέρα μου,

— Βλέπεις, τῇ εἶπον, ὅτι ὁ Ἀρθοὺρ δὲν κρύπτει τὴν προθυμίαν του. Τοῦτο δὲν εἶναι ἄνευ σημασίας.

— Διόλου δὲν εἶναι ἄνευ σημασίας.

Εἰς τὸν τόνον δὲ τῶν λέξεων τούτων μοὶ ἐφάνη ὅτι διεῖδον χρωματισμόν τινα δυσαρεσκείας. Τότε ἐγερθεὶς, ἦλθον καὶ ἐκάθησα πλησίον τῆς μητρός μου, καὶ λαβὼν ἐφίλησα τὰς δύω της χεῖρας.

— Φιλτάτη μῆτερ, τῇ εἶπον γαλλιστὶ,—διότι τὴν γλῶσσαν ταύτην μετεχειριζόμην πάντοτε, ὁσάκις ἤθελον νὰ τῇ ὁμιλῶ περιπαθῶς, ὡς μικρὸν παιδίον,—φιλτάτη μῆτερ, δὲν πρέπει νὰ λυπῆσαι ὅτι ὁ Ἀρθοὺρ ἀγαπᾷ τὴν Χριστίναν. Τοῦτο ἀληθῶς θὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ συνδέσῃ λαμπρὸν γάμον, διότι λαμπρὸς γάμος, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κόσμου, εἶναι ὁ συνενῶν εὐγένειαν καὶ πλοῦτον. Ἀλλὰ τὸ παράδειγμά μου δὲν ἀποδεικνύει ὅτι δύναταί τις νὰ εἶναι εὐτυχὴς, εὐτυχέστατος, ὅσον ἐνδέχεται εὐτυχὴς, ἄνευ εὐγενείας καὶ πλούτου τῆς γυναικὸς ἣν ἀγαπᾷ; Δὲν ἐπιθυμεῖς νὰ εὐτυχήσῃ ὁ Ἀρθοὺρ ὅσον ἐγὼ εὐτυχῶ; Ὑπεχώρησας, ἀσθενὴς δειχθεῖσα, εἰς ἐμὲ, διότι οὐδὲν δύνασαι ν' ἀρνηθῇς εἰς τὸ παιδίον ὃ ἔκλαυσας ἐπὶ δεκατρία ἔτη, καὶ δὲν θέλεις ἐπίσης νὰ ὑποχωρήσῃς εἰς τὸν ἄλλον υἱόν σου; Θὰ δειχθῇς συγκαταβατικωτέρα πρὸς τὸν ἕνα ἀδελφὸν παρὰ πρὸς τὸν ἄλλον;

Τότε μοὶ ἔθηκε τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτωπον, καὶ φιλοῦσά με,

— Ὦ τὸ καλὸν παιδίον, εἶπε, τὸν καλὸν ἀδελφόν! Ποίους ἐγκλείεις θησαυροὺς ἀγάπης!

— Διότι ἄλλοτε εἶχον βιασθῆ νὰ τοὺς φειδωλεύθω. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ ἐμοῦ, πρόκειται περὶ τοῦ Ἀρθούρ. Εἰπέ μοι ποῦ θὰ εὕρῃ γυναῖκα ἀξιαγαπητοτέραν τῆς Χριστίνης; Δὲν εἶναι θαῦμα ἰταλικῆς καλλονῆς; Καὶ ἡ ἀγωγὴ ἣν ἔλαβεν, ἀφ' ὅτου ἐπήγαμεν καὶ τὴν παρελάβομεν ἐκ Λούκκας, δὲν τῇ χορηγεῖ πᾶν δικαίωμα νὰ καθέξῃ τὴν θέσιν της καὶ θέσιν διακεκριμένην ἐν τῇ ἀπαιτητικωτέρᾳ τῶν κοινωνιῶν;

— Βλέπεις ἐν τῇ Χριστίνῃ τὴν ἀδελφὴν τοῦ φίλου σου Ματτία.

— Ἀληθὲς, καὶ ὁμολογῶ ἀπροκαλύπτως ὅτι ἐξ ὅλης καρδίας ἐπιθυμῶ τὸν γάμον τοῦτον, ὅστις θὰ καθίστα τὸν Ματτίαν μέλος τῆς οἰκογενείας ἡμῶν.

— Ὁ Ἀρθοὺρ σοὶ ὡμίλησε περὶ τῶν αἰσθημάτων, τῶν πόθων του;

— Ναὶ, φιλτάτη μῆτερ, εἶπον μειδιῶν· ἀπετάθη πρὸς ἐμὲ ὡς πρὸς ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας.

— Καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας;..

— Ὑπεσχέθη νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ.

Ἀλλ' ἡ μήτηρ μου μὲ διέκοψεν.

— Ἰδοὺ ἡ γυνή σου, μοὶ εἶπε. Περὶ τοῦ Ἀρθοὺρ ὁμιλοῦμεν κατόπιν.

Ἡ σύζυγός μου, — τὸ ἐνοήσατε ἤδη, καὶ περιττὸν εἶναι, ἢ ὄχι; νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ—ἡ σύζυγός μου εἶναι ἡ μικρὰ κόρη ἡ ἔχουσα τοὺς ἐκπεπληγμένους ἐκείνους ὀφθαλμοὺς, τὴν ὁμιλοῦσαν μορφὴν ἣν γνωρίζετε, εἶναι ἡ Λίζα, ἡ μικρὰ Λίζα,

λεπτή, ἐλαφρά, ἐναέριος. Ἡ Λίζα δὲν εἶναι πλέον βωβή, ἀλλ' εὐτυχῶς διετήρησε τὴν λεπτότητα, τὴν ἐλαφρότητα ἐκείνην, ἥτις εἰς τὴν καλλονὴν αὐτῆς δίδει τι οὐράνιον. Ἡ Λίζα οὐδέποτε πλέον ἐμακρύνθη τῆς μητρός μου, ἥτις τὴν ἐξέθρεψε καὶ τὴν ἐξεπαίδευσεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της, καὶ τὴν κατέστησε τὴν ὡραιοτάτην νεάνιδα, ἔχουσαν πάντα τὰ πλεονεκτήματα, πάντα τὰ προτερήματα, πάσας τὰς ἀρετάς, κατ' ἐμὲ, διότι τὴν ἀγαπῶ. Τὴν ἐζήτησα σύζυγον παρὰ τῆς μητρός μου, ἥτις μετὰ ζωηρὰν ἀντίστασιν, στηριζομένην εἰς τὴν διαφορὰν τῶν κοινωνικῶν θέσεων, δὲν ἠδυνήθη νὰ μοὶ τὴν ἀρνηθῇ. Τοῦτο ἐσκανδάλισε καὶ παρώργισε τινὰς τῶν συγγενῶν ἡμῶν· ἀλλ' ἐκ τῶν τεσσάρων ὀργισθέντων τρεῖς ἐξιλεώθησαν ἤδη, γνωρίσαντες τῆς Λίζας τὴν χάριν, καὶ ὁ τέταρτος προσμένει, ἵνα προσέλθῃ καὶ ἐκεῖνος, ἐπίσκεψιν ἡμῶν, καθ' ἣν νὰ τῷ ζητήσωμεν συγχώρησιν ὅτι εἴμεθα εὐτυχεῖς. Προσδιωρίσθη δὲ διὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην ἡ αὔριον.

— Δοιπὸν, εἶπεν ἡ Λίζα εἰσερχομένη, τί συμβαίνει ἐδώ; Κρύπτεσθε ἀπ' ἐμοῦ! ὁμιλεῖτε μυστικῶς! Ὁ Ἀρθοὺρ ἀνεχώρησε διὰ τὸν σταθμὸν Χεγφὸρδ, καὶ ἡ μακρὰ ἅμαξα ἐστάλη εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Φεῤῥῆ! Τί μυστήριον εἶναι τοῦτο, παρακαλῶ;

Ἡμεῖς δὲ μειδιῶμεν, ἀλλὰ δὲν ἀποκρινόμεθα.

Τότε αὐτὴ περιβάλλει διὰ τῆς ἀγκάλης της τὸν τράχηλον τῆς μητρός μου, καὶ φιλοῦσα αὐτὴν μετ' ἀγάπης,

— Ἀρ' οὖ, φιλτάτη μῆτερ, εἶσαι καὶ σὺ τῆς συνωμοσίας, δὲν ἀνησυχῶ, καὶ εἰμὶ ἐκ προοιμίων πεπεισμένη ὅτι εἰργάσθης ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας ἡμῶν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐλαττοῖ τὴν περιέργειάν μου· ἐξ ἐναντίας.

Ὁ καιρὸς εἶχε παρέλθει, καὶ ἡ μακρὰ ἅμαξα, ἣν εἶχον πέμψει εἰς Φεῤῥῆ διὰ τὴν οἰκογένειαν τῆς Λίζας, πρέπει νὰ φθάσῃ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Τότε μετὰ τῆς περιεργείας τῆς καλῆς γυναικός μου θέλων ὀλίγον νὰ παίζω, λαμβάνω τὸ τηλεσκόπιον, δι' οὗ παρακολουθοῦμεν τὰ μακρόθεν διερχόμενα πλοῖα, καὶ ἀντὶ πρὸς τὸ πέλαγος τὸ στρέφω πρὸς τὸν δρόμον, δι' οὗ πρόκειται νὰ ἔλθῃ ἡ μακρὰ ἅμαξα.

— Ἰδὲ, τῇ λέγω, εἰς τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο, καὶ ἡ περιέργειά σου θὰ ἱκανοποιηθῇ.

Καὶ βλέπει, ἀλλ' οὐδὲν διακρίνει πλὴν τῆς λευκῆς ὁδοῦ, διότι ἐπ' αὐτῆς οὐδεμία ἅμαξα ἀκόμη δὲν φαίνεται.

Τότε προσάγω ἐγὼ τὸν ὀφθαλμὸν εἰς τὸ δίοπτρον.

— Πῶς δὲν εἶδες τίποτε διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τούτου; τῇ λέγω διὰ τοῦ τόνου δι' οὗ ὁ Βιτάλης προὐκάλει τὰ φιλοδωρήματα. Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι θαυμάσιον· δι' αὐτοῦ βλέπω ὑπεράνω τῶν θαλασσῶν, ἐντὸς τῆς Γαλλίας. Ἰδού· βλέπω κομψὴν οἰκίαν εἰς τοῦ Σῶ τὰ περίχωρα. Ἀνὴρ λευκόθριξ προτρέπει νὰ σπεύσωσι δύω γυναῖκας ἀσχολουμένας περὶ αὐτόν. «Ταχέως, λέγει, ταχέως, μὴ ἀναχωρήσῃ ὁ σιδηρόδρομος, καὶ δὲν φθάσω εἰς Ἀγγλίαν ἐν καιρῷ διὰ τὴν βάπτισιν τοῦ ἐγγόνου μου. Κερὰ Κατερίνα, ὀγρήγορα, σὲ παρακαλῶ. Δέκα ἔτη ὁποῦ συγκατοικοῦμεν, πάντοτε φθάνεις πολὺ ἐξώρας. Πῶς; τί μὲ μαλόνεις, Στερανή; Κύτταξ' ἐκεῖ τὴν κυρίαν χωροφυλακήν! Ἡ ἐπίπληξίς μου πρὸς τὴν Αἰκατερίναν, τί τὴν ἐξέλαβες; εἶναι ὅλως φιλική. Θαῤῥεῖς δὲν ἠξεύρω ὅτι ἡ Κατερίνα εἶναι ἡ καλητέρα ἀδελφὴ τοῦ κόσμου, ὡς σὺ, Στερανή μου, εἶσαι ἡ καλητέρα θυγάτηρ; Ποῦ ἀλλοῦ θὰ εὑρεθῇ κόρη τόσον καλὴ, καὶ ἥτις νὰ μὴ νυμφεύηται μόνον διὰ νὰ περιποιῆται τὸν γέροντα πατέρα της, καὶ ἥτις, καὶ ἀφ' οὗ ἐμεγάλωσεν, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι, ὡς ὅτε ἦτον μικρὰ, ὁ φύλαξ ἄγγελος τῶν ἀδελφῶν της;» Καὶ πρὶν ἀναχωρήσῃ δίδει παραγγελίας νὰ ἐπιμελῶνται τὰ ἄνθη του ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του. «Μὴ λησμονῆς ὅτι ἤμην κηπουρὸς, λέγει εἰς τὸν ὑπηρέτην του, καὶ ὅτι γνωρίζω τὴν ἐργασίαν».

Τότε δὲ ἀλλάσσω τὴν θέσιν τοῦ τηλεσκοπίου, ὡς θέλων νὰ ἴδω κατ' ἄλλην διεύθυνσιν.

— Τώρα, εἶπον, βλέπω ἀτμόπλουν, μέγα ἀτμόπλουν ἐπιστρέφον ἐκ τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν καὶ πλησιάζον εἰς Ἄβρ. Εἰς τὸ κατάστρωμα ἵσταται νεανίας ἐπιστρέφων ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ὁδοιπορίας εἰς τὰς χώρας τοῦ ποταμοῦ τῶν Ἀμαζόνων. Λέγουν ὅτι φέρει φυτολογικὴν συλλογὴν ὅλως ἄγνωστον εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ὁδοιπορίας του, δημοσιευθὲν διὰ τῶν ἐφημερίδων, εἶναι περιεργότατον. Τὸ ὄνομά του, Βενιαμὶν Ἀκίνος, εἶναι ἤδη περίφημον. Ἓν μόνον τὸν στενοχωρεῖ, ἡ μέριμνα ἂν θὰ φθάσῃ ἐγκαίρως εἰς Ἄβρ, ἵνα ἐπιβιβασθῇ εἰς τὸ ἀτμόπλουν τῆς Σουδαμπτῶνος, καὶ ἀπέλθῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του, εἰς Μίλλιγαν-Πάρκ. Τὸ τηλεσκόπιόν μου εἶναι τόσον θαυμάσιον, ὥστε τὸν παρακολουθεῖ. Ἰδοὺ αὐτὸς εἰς τὸ ἀτμοκίνητον τῆς Σουδαμπτῶνος· ἰδοὺ, φθάνει.

Καὶ πάλιν δὲ ἀλλαχοῦ στρέφω τὸ τηλεσκόπιον, καὶ ἐξακολουθῶ.

— Οὐχὶ μόνον βλέπω διὰ τοῦ τηλεσκοπίου μου, ἀλλὰ καὶ ἀκούω. Δύο ἄνθρωποι κάθηνται εἰς σιδηροδρομικὴν ἅμαξαν, εἷς γέρων καὶ εἷς νέος. «Πόσον περίεργος θὰ εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ ἐκδρομὴ αὕτη! λέγει ὁ γέρων.—Περιεργοτάτη, δάσκαλε. —Ὄχι μόνον, φίλτατε Ἀλέξη, θὰ ἐναγκαλισθῇς τὴν οἰκογένειάν σου, ὄχι μόνον θὰ σφίξωμεν τὴν χεῖρα τοῦ Ῥεμῆ, ὅστις δὲν μᾶς λησμονεῖ, ἀλλὰ θὰ καταβῶμεν καὶ εἰς τ' ἀνθρακωρυχεῖα τῆς Οὐαλλίας, καὶ σπουδαῖα ἐκεῖ θὰ παρατηρήσῃς, καὶ ἐπιστρέψας θὰ ἠμπορέσῃς πολλὰ νὰ βελτιώσῃς εἰς Τρυέραν, καὶ τοῦτο θὰ ἐνισχύσῃ τὴν θέσιν ἣν κατέκτησας διὰ τῆς ἐργασίας σου. Ἐγὼ δὲ θέλω εὕρει ἀξιόλογα δείγματα, καὶ θέλω τὰ προσθέσει εἰς τὴν συλλογήν μου, ἧς τὴν προσφορὰν εὑρεστήθη νὰ δεχθῇ τῶν Βαρσῶν ἡ πόλις. Πόσον λυπηρὸν ὅτι δὲν ἐδυνήθη νὰ ἔλθῃ καὶ ὁ Γασπάρ!»

Ἤθελον δὲ νὰ ἐξακολουθήσω, ὅτε μ' ἐπλησίασεν ἡ Λίζα, καὶ λαβοῦσα τὴν κεφαλήν μου εἰς τὰς δύω της χεῖρας, μ' ἐμπόδισε διὰ τῆς θωπείας της νὰ ὁμιλήσω.

— Ὦ! ποίαν ἀπροσδόκητον καὶ γλυκεῖαν χαρὰν μοὶ παρεσκεύασες! εἶπε μετὰ φωνῆς τρεμούσης ἐκ συγκινήσεως.

— Δὲν πρέπει ἐμὲ νὰ εὐχαριστήσῃς, ἀλλὰ τὴν μητέρα, ἥτις ἠθέλησε νὰ φέρῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὅλους ὅσοι εἶχον δειχθῆ εὔσπλαγχνοι πρὸς τὸν ἐγκαταλελειμμένον υἱόν της. Ἂν δὲν μ' εἶχες κλείσει τὸ στόμα, θὰ ἐμάθανες ὅτι περιμένομεν ἀκόμη καὶ τὸν ἀξιόλογον Βὸβ, ὅστις ἔγινεν ὁ ἐπισημότερος διευθυντὴς ἱπποδρομίων τῆς Ἀγγλίας, καὶ τὸν ἀδελφόν του, ὅστις πλοιαρχεῖ πάντοτε τῆς Ἐκλείψεως.

Τὴν στιγμὴν ταύτην κρότος τροχῶν ἀκούεται, καὶ σχεδὸν ἀμέσως μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλος. Τρέχομεν δ' εἰς τὸ παράθυρον, καὶ ἡ Λίζα εἰς τὴν πρώτην ἅμαξαν ἀναγνωρίζει τὸν πατέρα της, τὴν θείαν της Αἰκατερίναν, τὴν ἀδελφήν της Στεφανὴν, καὶ τοὺς ἀδελφούς της Ἀλέξην καὶ Βενιαμίν. Πλησίον δὲ τοῦ Ἀλέξη κάθηται γέρων πολιὸς καὶ κυφὸς, ὁ Δάσκαλος. Ἐκ τῆς ἐναντίας δὲ διευθύνσεως φθάνει ἡ ἀνοικτὴ ἁρμάμαξα, ἐξ ἧς ὁ Ματτίας καὶ ἡ Χριστίνα μᾶς νεύουσι διὰ τῆς χειρός. Ὀπίσω δὲ τῆς ἁρμαμάξης φθάνει δίτροχον κομψὸν ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Βὸβ αὐτοῦ, ὅστις ἔχει τοὺς τρόπους εὐγενεστάτους, ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός του εἶναι πάντοτε ὁ τραχὺς ναυτικὸς, ὅστις μᾶς εἶχεν ἀποβιβάσει εἰς Ἰσιγνύ.

Ἀμέσως δὲ κατέβημεν σπεύδοντες τὴν κλίμακα, ἵνα δεχθῶμεν τοὺς ξένους ἡμῶν εἰς τὸ κατώφλιον.

Ἐπὶ τοῦ γεύματος δὲ καθήμεθα πάντες περὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν, καὶ, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ὁμιλοῦμεν περὶ τοῦ παρελθόντος.

— Ἀπήντησα ἐσχάτως εἰς Βάδην, εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ χαρτοπαιγνίου, εἶπεν ὁ Ματτίας, Ἄγγλον κύριον, ἔχοντα ὀδόντας λευκοὺς καὶ ὀξεῖς καὶ πάντοτε μειδιῶντα, ἂν καὶ ἡ τύχη τῶν χαρτίων δὲν τὸν ηὐνόει. Δὲν μ' ἀνεγνώρισε, καὶ μοὶ ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μοὶ ζητήσῃ ἓν φιορίνιον ἵνα τὸ παίξῃ εἰς ἀσφαλέστατον χαρτίον. Συνεταιρισμὸς ἦτον οὗτος, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξεν ἐπιτυχής. Ὁ κύριος Τζαὶμς Μίλλιγαν ἔχασε.

— Τί τὸ διηγεῖσαι τοῦτο ἐμπρὸς τοῦ Ῥεμῆ, φίλτατε Ματτία; εἶπεν ἡ μήτηρ μου. Ἠξεύρεις εἶναι καλὸς νὰ στείλῃ βοήθειαν εἰς τὸν θεῖόν του.

— Μάλιστα, φιλτάτη μῆτερ.

— Καὶ τότε, ποῦ ἔσται ἡ ἐξαγορὰ τῶν ἀδικημάτων; ἠρώτησεν ἡ μήτηρ του.

— Εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ θεῖός μου, ὅστις τὰ πάντα ἐθυσίασεν εἰς τὸν πλοῦτον, θὰ ὀφείλῃ τὸν ἄρτον του εἰς ἐκείνους οὓς κατεδίωξε, καὶ ὧν ἠθέλησε τὸν θάνατον.

— Εἴχον εἰδήσεις περὶ τῶν συνενόχων του, εἶπεν ὁ Βὸβ.

— Περὶ τοῦ ἀποτροπαίου Δρισκόλλ; ἠρώτησεν ὁ Ματτίας.

— Ὄχι περὶ τοῦ Δρισκόλλ. Ἐκεῖνος πρέπει νὰ εἶναι ἀκόμη πάντοτε πέραν τῶν θαλασσῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς οἰκογενείας Δρισκόλλ. Ἡ κυρία Δρισκόλλ ἀπέθανε καεῖσα μίαν ἡμέραν, καθ' ἣν ἠπλώθη εἰς τὴν ἑστίαν ἀντὶ ν' ἁπλωθῇ εἰς τὴν τράπεζαν. Ὁ Ἄλλεν καὶ ὁ Νὲδ κατεδικάσθησαν ν' ἀπέλθωσιν ὑπερόριοι. Θὰ ὑπάγουν ὅπου εἶναι ὁ πατήρ των.

— Καὶ ἡ Καίτη;

— Ἡ μικρὰ Καίτη ἐπιμελεῖται πάντοτε τὸν πάππον της ὅστις ζῇ. Κατοικεῖ πάντοτε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἐρυθροῦ Λέοντος. Δὲν εἶναι δὲ πτωχοί, διότι ὁ γέρων ἔχει χρήματα.

— Ἂν εἶναι εὐαίσθητος πρὸς τὸ ψῦχος, εἶπεν ὁ Ματτίας γελῶν, τὴν λυποῦμαι, διότι ὁ γέρων δὲν ἀγαπᾷ νὰ πλησιάζῃ κανεὶς εἰς τὴν ἑστίαν του.

Καὶ εἰς τὴν ἀναθεώρησιν ταύτην τοῦ παρελθόντος ἕκαστος φέρει τὴν συνεισφοράν του. Πάντες εἴχομεν ἀναμνήσεις κοινὰς, καὶ εὐχάριστον ἦτον νὰ τὰς ἀνταλλάσσωμεν. Ἦσαν δεσμὸς μεταξὺ ἡμῶν.

Ὅτε δὲ τὸ γεῦμα ἐτελείωσε, μ' ἐπλησίασεν ὁ Ματτίας, καὶ φέρων με εἰς τὴν κόγχην τοῦ παραθύρου,

— Μοὶ ἐπέρχεται μία ἰδέα, μοὶ εἶπε. Τοσάκις ἐπαίξαμεν ὁμοῦ μουσικὴν δι' ἀνθρώπους ἀδιαφόρους. Τί λέγεις ἂν ἐπαίζομεν τώρα δι' ἐκείνους οὓς ἀγαπῶμεν;

— Εὐχαρίστησις χωρὶς μουσικῆς δὲν ὑπάρχει διὰ σέ; Εἰς πᾶσαν περίστασιν, πανταχοῦ, πάντοτε, μουσικήν. Ἐνθυμήθητι πῶς ἐτρομάξαμεν τὴν ἀγελάδα μας.

— Θέλεις νὰ παίξωμεν τὴν μελῳδίαν ἐκείνην τῆς Νεαπόλεως;

— Μετὰ χαρᾶς. Αὕτη ἀπέδωκε τὴν φωνὴν εἰς τὴν Λίζαν.

Καὶ ἐλάβομεν τὰ ὄργανα. Ἐξ ὡραίου κιβωτίου, ἔχοντος ἔσωθεν κατυρὲν, ἔλαβεν ὁ Ματτίας παλαιὸν βιολίον, μόλις ἀξίζον δύο δραχμὰς, ἂν ἤθελε νὰ τὸ πωλήσῃ, καὶ ἐγὼ λαμβάνω ἐκ τοῦ περιβλήματός της ἅρπαν, ἧς τὸ ξύλον, ὑπὸ τῶν βροχῶν ἐκπλυθὲν, εἶχεν ἀναλάβει τὸ φυσικὸν χρῶμά του.

Πάντες οἱ παρευρισκόμενοι μᾶς περικυκλοῦσι· κατ' ἐκείνην ὅμως τὴν στιγμὴν, ἓν κυνάριον, ὁ Κάπης παρουσιάζεται. Γέρων εἶναι ὁ καλός μου Κάπης, καὶ κωφός· ἀλλ' ὅρασιν καλὴν διετήρησεν. Ἐκ τοῦ προσκεφαλαίου ἐφ' οὗ κατοικεῖ ἀνεγνώρισε τὴν ἅρπαν του, καὶ ἦλθεν ὑποσκάζων νὰ μετάσχῃ τῆς «παρασάσεως». Εἰς τὸ στόμα κρατεῖ μικρὸν πινάκιον, καὶ θέλει νὰ περιέλθῃ τὴν «ἔντιμον δμήγυριν», περιπατῶν εἰς τοὺς ὀπισθίους του πό-

δας· ἀλλ' αἱ δυνάμεις τῷ λείπουσι. Τότε κάθηται, καὶ σοβαρῶς χαιρετῶν τὴν «ὁμήγυριν», θέτει τὸν ἕνα πόδα εἰς τὴν καρδίαν του.

Ἀρ' οὗ δ' ἐπαύσαμεν ψάλλοντες, ἠγέρθη ὁ Κάπης ὅπως ἐδυνήθη, νὰ «περιφέρῃ τὸν δίσκον». Ἕκαστος δ' ἔρριψε τὴν προσφοράν του εἰς τὸ πινάκιον, καὶ ὁ Κάπης, ἔκθαμβος διὰ τὴν μεγάλην εἴσπραξιν, μοὶ τὴν ἔφερεν. Ἥτον δὲ ἡ ἐπισημοτάτη τῶν ὅσων ποτὲ εἶχε ταμιεύσει, διότι συνίσταται ὅλη ἐκ νομισμάτων ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν, 170 δραχμαί.

Τότε τὸν ἐφίλησα εἰς τὸ ῥύγχος, ὡς ἄλλοτε, ὅτε μ' ἐπαρηγόρει, καὶ ἡ ἀνάμνησις αὕτη τῶν συμφορῶν τῆς παιδικῆς ἡλικίας μου μοὶ ἐνέβαλεν ἰδέαν, ἣν ἀμέσως ἐπρότεινα.

— Ἡ ποσότης αὕτη ἔσται ἡ πρώτη κατάθεσις πρὸς ἵδρυσιν καταστήματος ὁρισθησομένου εἰς καταφύγιον καὶ βοήθειαν τῶν μικρῶν μουσικῶν τῶν εἰς τὰς ὁδοὺς περιφερομένων. Ἡ δὲ μήτηρ μου καὶ ἐγὼ θέλομεν συνεισφέρει τὰ ἐπίλοιπα.

— Φιλτάτη κυρία, εἶπεν ὁ Ματτίας, φιλῶν τῆς μητρός μου τὴν χεῖρα, σᾶς παρακαλῶ νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ μετάσχω καὶ ἐγὼ διὰ μικρᾶς συνδρομῆς εἰς τὸ ἔργον σας. Ἂν μοὶ δίδετε τὴν ἄδειαν, θὰ προσθέσω εἰς τὰς εἰσπράξεις τοῦ Κάπη τὸ προϊὸν τῆς πρώτης μου συναυλίας ἐν Λονδίνῳ.

Ἀλλ' ἐλλείπει ἀκόμη μία σελὶς ἐκ τοῦ χειρογράφου μου, ἐκείνη ἥτις πρέπει νὰ περιλάβῃ τὸ ᾆσμα τῆς Νεαπόλεως. Τὸ ᾆσμα τοῦτο φυλάττω πάντοτε μεταξὺ τῶν πολυτίμων ἐγγράφων μου, ἔχει δὲ ὡς ἕπεται·

Κλειστὸ παράθυρο, σκληρὴ παρθένα,
Διὰ σᾶς τί δάκρυα ἔχω χυμένα!
Νυκτόνει, πρόβαλε, 'πέ με μιὰ λέξι,
Κι' ἂν εἶν' μεσάνυκτα, ἥλιος θὰ φέξῃ.

—

Δίψοῦν τὰ ῥόδα σου κ' οἱ ἄσπροι κρίνοι
Νὰ 'βγῇ, ἀσπρούλα μου, νὰ τὰ ποτίσῃ.
Θαῤῥεῖς τὸ 'μάτι μου νερὸ πῶς χύνει;
Ἀχ! εἶναι δάκρυα, δὲν εἶναι βρύσις.

—

Διέ, τάστρα χλώμιαναν· κρατῶ νυκτέρι.
Προσμένω κ' ἔγιναν ἡ στιγμαὶς χρόνια.
Ἂν λείψ' ἡ ἄνοιξις, τὸ καλοκαῖρι,
Ἡ γῆ μαραίνεται, σιγοῦν τ' ἀηδόνια.

—

Κ' ἐγὼ 's τὴ θύρα σου μὴ 'πῇς πῶς ψάλλω,
Κλειστὸ παράθυρο ὅταν κυττάζω.
Καὶ τὸ τραγοῦδί μου δὲν εἶναι ἄλλο,
Πλὴν τὰ παράπονα 'π' ἀναστενάζω.

ΟΙ ΣΤΡΕΒΛΩΤΑΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

[Κατὰ τὸ γαλλικόν].

Βεβαίως δὲν θὰ διασύρω ἐγὼ τὴν μουσικήν, διότι ἐάν τι πρᾶγμα ἐν τῷ κόσμῳ μὲ παρηγορεῖ διότι ἐγεννήθην, εἶνε ἡ μουσική. Ἂν διέσυρον τὴν μουσικήν, θὰ ἦτο ὡς νὰ ἐκολάριζον τὸν εὐεργέτην μου. Δικαίως ἐλέχθη ὅτι πᾶσα λύπη καὶ μελαγχολία διαλύεται ἐνώπιον τῆς θέας μικροῦ παιδίου, καθ' ὅμοιον δὲ τρόπον δύναταί τις νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι καὶ πᾶσα ὀργὴ ἢ ἐμπάθεια καὶ πᾶσα κακὴ τοῦ πνεύματος διάθεσις ἀδύνατον εἶνε ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ διαρκέσῃ καὶ νὰ μὴ διαλυθῇ ὡς νέφος ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς μουσικῆς, ἥτις ὡς μάγισσα σαρώνει ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας πᾶσαν θλῖψιν καὶ πᾶσαν ἕξαψιν. Εἶνε τρυφερὰ καὶ συμπαθὴς φίλη ἡ μουσική, ἥτις ἀντανακλᾷ τὴν χαρὰν ἢ τὴν λύπην ἡμῶν, ὑπογλυκαίνουσα αὐτὰς καὶ καθαρίζουσα καὶ σχεδὸν εἰπεῖν θεοποιοῦσα.

Γίνομαι λοιπὸν ἐγὼ ὁ ὑπέρμαχος τῆς μουσικῆς, ἣν συχνάκις ἀκουσίως ἴσως διέσυραν οἱ ἐπίσημοι αὐτῆς φίλοι, καὶ γίνομαι ὑπέρμαχος αὐτῆς κατὰ τρόπον ἴδιον, καὶ ἀποφασίζω νὰ κεντήσω διὰ τῆς γραφίδός μου τοὺς ἀσπλάγχνους ἐκείνους τοὺς ὦτα μὴ ἔχοντας, οἵτινες ὄντες δῆθεν κυμβαλισταὶ ἢ ψάλται ἢ πενταχορδισταὶ ἢ ἄλλο τοιοῦτον, καθιστῶσι τὴν καλλίστην τῶν καλῶν τεχνῶν αἰσχίστην παρῳδίαν ἄνευ νοήματος, πρᾶγμα ἀνούσιον μὴ παρέχον οὐδὲ ἐκείνην κἂν τὴν τέρψιν, ἣν παρέχει ἡ τέχνη τοῦ γελωτοποιοῦ. Καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὄχι μόνον δὲν θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ὡς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους τῆς μουσικῆς, ἀλλὰ μάλιστα κηρύττονται ὡς οἱ ἄριστοι αὐτῆς φίλοι, ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ λαίμαργοι κατασπαράττουσι τοὺς κούρκους καὶ τὰ ὀρνίθια ἐξ ἀφάτου πρὸς αὐτὰ ἀγάπης.

Δὲν εἶμαι λοιπὸν ἐχθρὸς τῆς μουσικῆς· ἐπιμένω μάλιστα λέγων ὅτι ἡ μουσικὴ εἶνε ἡ καλλίστη τῶν καλῶν τεχνῶν. Εἶνε ὑπερτέρα τῆς ποιήσεως, διότι τὴν ποίησιν τὴν στενοχωρεῖ ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ περικλείηται ἐντὸς τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν λέξεων καὶ τῆς φρασεολογίας ὡρισμένης γλώσσης, εἶνε ὑπερτέρα τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς ζωγραφικῆς, διότι οὔτε μάρμαρα οὔτε μέταλλα οὔτε ἄλλο ὑλικὸν οὐδὲν περικόπτει τὰ πτερὰ τῆς μουσικῆς, καὶ διότι ἡ μουσικὴ δὲν ὑποχρεοῦται ὅπως αἱ δύο μνημονευθεῖσαι τέχναι νὰ ἀπομιμῆται ὡρισμένα φυσικὰ πρότυπα, καὶ μάλιστα νὰ μένῃ καὶ ὑποδεεστέρα αὐτῶν, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ζωγραφικήν. Διότι μὲ ὅλον τὸν σεβασμόν, ὃν ἔχω πρὸς τὸν ὕπατον τῶν ζωγράφων, τολμῶ νὰ πιστεύσω ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία ἦτο ὡραιοτέρα καὶ ζωντανοτέρα, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πλάστου, ἢ ὡς παρέστησαν αὐτὴν πᾶσαι τοῦ Ῥαφαὴλ αἱ γραφαί. Ἡ περιώνυμος τῆς Ῥώμης πεδιὰς εἶνε ἐν τῇ πραγματικότητι πολὺ προτιμοτέρα τῶν γραφῶν, αἵτινες τὴν εἰκονίζουσι, καὶ οἱ καταρράκται, οἱ ἀναβλύζοντες μετὰ πατάγου ἀπὸ τῶν πλευρῶν τῶν Ἑλβετικῶν Ἄλπεων εἶνε πολὺ γραφικώτεροι ἐκείνων, οἵτινες ἀπορρέουσιν ἀπὸ τῶν χρωστήρων τοῦ Ἀλεξάνδρου Καλὰμ ἢ τοῦ Φιλίππου Γεωργίου.

Ὁ Θεὸς ἐγκατέσπειρε παντοῦ τὴν ποίησιν, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν γλυπτικήν. Εἶνε μέγα ποίημα ὁ κόσμος, πᾶν τοπεῖον εἶνε εἰκὼν ἔχουσα ὡς πλεονέκτημα τὴν πραγματικότητα καὶ τὸ διάστημα, ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἄγαλμα μετὰ φωνῆς καὶ ψυχῆς· τὴν μουσικὴν ὅμως εἰς μόνον τὸν ἄνθρωπον τὴν ἔδωκεν ὁ Πλάστης. Ἠξεύρω ὅτι δὲν θὰ ἀποφύγω τὴν ἔνστασιν τῆς ἀηδόνος· μήπως, θὰ μοὶ εἴπῃ τις, δὲν ἔδωκε τὴν μουσικὴν εἰς τὴν ἀηδόνα; Εἶνε παμπαλαία καὶ ὄχι ὀλίγον ἀστεία ἡ πρόληψις ἡ σκοποῦσα νὰ ἀνυψώσῃ τὴν ταλαίπωρον ἀηδόνα εἰς βαθμὸν καλλιτέχνου καὶ μουσουργοῦ. Οἱ ποιηταί, καὶ μάλιστα οἱ καλούμενοι περιγραφικοί, ἐξεμεταλλεύθησαν μέχρι κόρου τὴν πρόληψιν ἐκείνην ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, εἰς τόσα δὲ εἰδύλλια καὶ τόσας μεταφορὰς ἐχρησίμευσεν, ὥστε νομίζουσιν ἀφελῶς οἱ ἄνθρωποι ὅτι λέγουσι μέγα τι εἰς τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα διάσημον ἀοιδόν, ἂν τῇ εἴπωσιν ὅτι ὁμοιάζουσιν οἱ φθόγγοι τῆς πρὸς τὸ ᾆσμα τῆς ἀηδόνος. Καὶ ὅμως θὰ ἦτο τὸ ἴδιον ἐὰν ἐλέγομεν εἰς ἐξοχόν τινα ζωγράφον ὅτι ὁμοιάζει πρὸς ἵππον, διότι καὶ ὁ ἵππος βαδίζων ἀρίνει ἐπὶ τῆς ἄμμου τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν του. Οὐδέποτε ἡ ἀηδὼν ἐτόνισε μουσικὸν φθόγγον, ἂν δὲ μᾶς θέλγῃ ἐνίοτε τὸ λάλημά της, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἀκούομεν κατὰ τὰς νύκτας τοῦ θέρους, εἰς τὰ δάση τὰ σκιερά, ἀνάμικτον πρὸς τὰ ἀρώματα τῶν κλάδων, ἐν ᾧ τόπῳ καὶ καθ' ἣν ὥραν καὶ αὐτὸ τοῦ βατράχου τὸ κόασμα θὰ μᾶς ἐφαίνετο μουσικώτατον. Ἀλλ' ἂν τὸν πολυθρύλητον πτερωτὸν ἀοιδὸν τὸν μεταφέρῃς ἐντὸς ἀγροτικῆς αὐλῆς, παρὰ τὸν ὀρνιθῶνα, καὶ ἀκούσῃς τὸ λάλημά του ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας μεταξὺ τῶν χηνῶν καὶ τῶν ὀρνίθων, θὰ ἴδῃς τότε ὅτι οἱ ἐμμελεῖς φθόγγοι τῆς φιλομήλας θὰ μεταβληθῶσιν εἰς ἁπλᾶ συρίγματα, εἰς βραγχώδη κυλίσματα, καὶ θὰ προτιμήσῃς βεβαίως τὴν ὀξεῖαν φωνὴν τοῦ ἀλέκτορος. Le décor vaut le ténor, λέγει ἡ παροιμία, καὶ ἡ παροιμία αὕτη πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀηδόνα, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα τὰ πτηνά. Ἀπόδειξις δὲ πειστικωτάτη ὅτι τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν δὲν ἀνήκει εἰς τὸ βασίλειον τῆς μουσικῆς, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τοὺς ἀντίποδας αὐτῆς, εἶνε ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, ὅστις ἀρ' οὗ ἐξέστη μέχρις οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ ἀργοῦ μέλους τῆς *Ποιμενικῆς συμφωνίας* τοῦ Βετχόβεν, νὰ μὴ κατέπεσεν ἔπειτα βαρέως καὶ ἀποτόμως ἀπὸ τὰ ὕψη ἐπὶ τῆς γῆς, ἀκούων τὸν βαρύαυλον ἀπομιμούμενον κελαδήματα τοῦ κορυδαλοῦ καὶ τοῦ πετρίτου, δι' ὧν ὁ μουσουργὸς πεισθεὶς εἰς τὰς ἀτυχεῖς συμβουλὰς πλουτισθέντος τινὸς βιομηχάνου βεβαίως, ἐστοχάσθη νὰ ἀσχημίσῃ τὸ τέλος τῆς λαμπροτάτης αὐτοῦ μουσουργίας. Καὶ ὅμως, ἂν που οἱ φθόγγοι τῶν πτηνῶν ἤθελον εἶνε καταλλήλως τοποθετημένοι, θὰ ἦσαν βεβαίως εἰς τὴν ἀγροτικὴν ἐκείνην συμφωνίαν, ἥτις εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν ποίημα τῆς φύσεως, καὶ ποίημα μάλιστα, ὅπερ διὰ τῆς θειοτάτης αὐτοῦ τέχνης παρεσκεύασεν ἀπαράμιλλον θεσπέσιος τῷ ὄντι μουσουργός. Τόσον εἶνε ἀληθὲς ὅτι οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν μουσικὴν ἔχουσι τῶν ὀρνίθων τὰ λαλήματα.

Καὶ ταῦτα λοιπὸν ὡς καὶ τῶν ῥύλλων ὁ ψίθυρος καὶ τῶν κυμάτων ὁ φλοῖσβος καὶ οἱ παντοῖοι ἄλλοι φθόγγοι τῶν ἀνέμων, τῶν ἐντόμων καὶ τῶν ποταμῶν, καὶ πᾶσα ἑνὶ λόγῳ τῶν βουκολικῶν ποιητῶν ἡ ὀρχήστρα, εἶνε μὲν ἴσως ἐν ὡρισμέναις περιστάσεσι καὶ ἐν ὡρισμένοις τόποις τερπνὴ καὶ εὐχάριστος, οὐδὲν ὅμως ἔχει, ἐπαναλαμβάνομεν, τὸ κοινὸν πρὸς τὴν θείαν τέχνην τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Βίκτωρ Ὀύγγὼ ὀνομάζει που τὴν μηλολόνθην μέγαν βαρύαυλον, ἐρωτήσατε ὅμως τὸν παραδειγματικὸν τοῦ μουσικοῦ τούτου ὀργάνου τεχνίτην, τὸν Botesini, τί φρονεῖ περὶ τοῦ νέου συναδέλφου, τὸν ὁποῖον τῷ δίδει ὁ διαπρεπὴς ποιητής.

Ἡ μουσικὴ ἔχει ὕπαρξιν ἰδίαν καὶ αὐτοτελῆ, ὅλως ἀνεξάρτητον τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου, οὐδεμίαν λάμψιν πρόσθετον λαμβάνει, οὔτε μεταβολὴν οὐδεμίαν ὑφίσταται ἐκ τῶν πέριξ περιστάσεων. Εἴτε τὸ πρωὶ εἴτε τὸ ἑσπέρας ἀκούσῃς μίαν *σοράταν* τοῦ Μόζαρτ ἢ μίαν μελῳδίαν τοῦ Schubert, καὶ εἴτε ἀκούσῃς αὐτὰς ἐντὸς ἀχυρῶνος εἴτε ἐντὸς χρυσοστολίστου αἰθούσης, θὰ ἦνε πάντοτε θεσπέσιον τὸ ἄκουσμα καὶ πάντοτε τὸ αὐτό, διότι εἶνε αἰωνία καὶ πάντοτε ἡ αὐτὴ καλλιτεχνικὴ ἀρχή, ἐφ' ἧς ἐρείδεται.

Λέγων ἀνωτέρω ὅτι εἰς μόνον τὸν *ἄνθρωπον* ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν μουσικήν, ἠθέλησα μόνον νὰ ὁρίσω μίαν γενικὴν ἀρχήν· ἀκριβέστερον θὰ ἦτο νὰ εἴπῃ τις ὅτι τὸ δῶρον τοῦτο τὸ ἔλαβον μόνον *τινὲς ἄνθρωποι*, ὧν ἡ λεγεὼν εἶνε πολὺ ἀραιοτέρα ἢ ὅσον κοινῶς νομίζεται.

Ὄχι μόνον διὰ νὰ συνθέσῃ τις καὶ νὰ ἐκτελέσῃ ἓν μουσικὸν καλλιτέχνημα, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὸ ἀκροασθῇ ἀκόμη καὶ νὰ τὸ αἰσθανθῇ, πρέπει νὰ ἔχῃ λεπτὸν ὀργανισμὸν καὶ ὑπερβαλλόντως νευρικόν, πρέπει νὰ ἔχῃ ἕξιν τοῦ σώματος εὐερέθιστον καὶ διακαῆ, νὰ ἔχῃ τέλος ἰδιότητας ἐξαιρετικάς. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἔχοντος μουσικὴν διάθεσιν ὁμοιάζει πρὸς ὄργανον ἀόρατον, οὗτινος αἱ ἄυλοι χορδαὶ ἐπαναλαμβάνουσιν ἐσωτερικῶς τοὺς ὑπὸ τῆς ἀκοῆς μεταδοθέντας φθόγγους. Δυσχεραίνουσι δὲ πρὸς τὴν μουσικὴν οἱ ἔχοντες κρᾶσιν πληθωρικὴν ἢ χαρακτῆρα ἤρεμον καὶ ἐσκεμμένον ἢ πνεῦμα θετικὸν καὶ σκωπτικόν. Ἄνθρωπος ἔχων κεκανονισμένας τὰς γνώμας αὐτοῦ καὶ τὰς πράξεις, φίλος ὢν παντὸς ἀνθρώπου, ἔχων παράστημα ψυχῆς ἢ ὡς κοινῶς λέγομεν ψυχρὸν αἷμα, ἄνθρωπος ἀτάραχος καὶ ἵλαρὸς, δοῦλος τῆς τάξεως καὶ ὀπαδὸς τῆς μετριότητος, τοιοῦτος ἄνθρωπος δύναται νὰ γείνῃ μέγας νομοθέτης, ἔκτακτος λόγιος, περίφημος στρατηγὸς, καὶ συγγραφεὺς ἀκόμη ἄριστος, ἀλλὰ μουσικὸς δὲν θὰ γείνῃ ποτέ.

Ὁ τραγικὸς ὑποκριτὴς Lekain ἔλεγέ ποτε πρὸς ἕνα αὐλικόν, ὅστις τὸν μετεχειρίζετο μετὰ περιφρονήσεως· «ὁ βασιλεὺς μὲ ὀλίγους πήχεις τσόχας δύναται ὅταν θέλῃ νὰ κάμῃ αὐλικοὺς οἷος εἶσαι σύ, ἀλλὰ πρέπει ἡ φύσις νὰ ἐργασθῇ καὶ νὰ δαπανηθοῦν εἴκοσιν ἔτη εἰς κόπους, διὰ νὰ πλασθῇ

τεχνίτης οἷος εἶμαι ἐγώ». Τοὺς λόγους τούτους τοῦ ἐξόχου ὑποκριτοῦ δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς πάντα μέγαν μουσουργόν.

Ἂν καὶ αἱ καλαὶ τέχναι εἶνε ἀδελφαί, διαφέρουσιν οὐδὲν ἧττον ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸν χαρακτῆρα οἱ ποιηταί, οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ μουσικοί. Διότι ὑπείκει ὁ μὲν ποιητὴς εἰς τὴν φαντασίαν του, ὁ δὲ ζωγράφος εἰς τὴν ἰδίαν κρίσιν καὶ ὁ μουσικὸς εἰς τὴν διάθεσίν του. Ὁ ἀληθὴς δηλαδὴ μουσικὸς εἶνε πλάσμα φύσει ἀσθενὲς καὶ εὔπιστον, τόσον ἀγαθόν, ὥστε οὐδὲ ἴχνος χολῆς ἐνυπάρχει εἰς τὸ αἷμά του, ἀφιλοκερδὲς καὶ ὑποχρεωτικόν, ἀλλὰ συνάμα ὀκνηρὸν καὶ ἰδιότροπον καὶ εὐερέριστον. Ὁ ἀληθὴς μουσικὸς εὑρίσκεται εἰς πόλεμον διηνεκῆ πρὸς τὴν τάξιν καὶ τὴν οἰκονομίαν, ὁ τράχηλος αὐτοῦ δὲν ὑπομένει τὸν ζυγὸν τῶν κοινωνικῶν κανόνων καὶ τῶν συνηθειῶν τοῦ βίου, εἶνε εὐεπίφορος πότε μὲν εἰς τὴν θλῖψιν καὶ τὴν ἄκραν μελαγχολίαν, πότε δὲ, ἀλλὰ σπανίως, εἰς ἔκτακτον καὶ ἀλλόκοτον εὐθυμίαν καὶ χαράν, οὕτω δὲ μεταπίπτει ὁ βίος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἕτερον δι' ἁλμάτων ἀκατανοήτων εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀμετόχους καλλιτεχνικῶν αἰσθημάτων. Κέκτηται μὲν ὑπερβολὴν εὐαισθησίας, ἀλλ' ὅμως οὐδόλως συγκινοῦσιν αὐτὸν τὰ συμβάντα τοῦ βίου τὰ πραγματικὰ καὶ ὡρισμένα, καὶ δύναται μὲν λ. χ. νὰ ὑπομείνῃ μετά τινος ἀλαζονικῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀπαθείας φοβερόν τι δυστύχημα, ἀναλύεται δὲ εἰς δάκρυα θερμὰ ἀκροαζόμενος μουσικοῦ τινος τεμαχίου ἢ ἀναγινώσκων ὡραῖόν τι χωρίον θλιβεροῦ μυθιστορήματος ἢ ἀκούων ἀφήγησίν τινα περιπαθῆ.

Ἂν ἀποθάνῃ τις συγγενής του, οὐδεὶς περὶ τὴν νεκρικὴν κλίνην θὰ φανῇ μᾶλλον ἄπελπις τοῦ μουσικοῦ, ὅστις θὰ κλαίῃ καὶ θὰ κόπτεται καὶ θὰ δεικνύῃ προφανέστατα ὑπερβολικοῦ πένθους σημεῖα, καὶ ταῦτα ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ, ἀλλὰ χωρὶς οὐδὲν νὰ αἰσθανθῇ ἡ καρδία του, διότι μόνη ἡ φαντασία του κατελήφθη ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς θλίψεως. Τὸν μουσικὸν ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐκπλήττει πολὺ μᾶλλον ἡ φοβερὰ καὶ πλήρης στυγνῆς μελαγχολίας ποίησις ἢ ἐνεχομένη ἐν τῇ ἰδέᾳ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κηδείας ἢ τὸ συναίσθημα τῆς ἀπωλείας, ἣν ὑρίσταται.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡδυπάθεια αὐτοῦ εἶνε ἴση πρὸς τὴν ἔξαψιν τῆς φαντασίας του, διὰ τοῦτο καὶ ὁ πρὸς τὰς γυναῖκας ἔρως του ἔχει τόσον ἐκτεταμένα τὰ ὅρια, ὅση εἶνε καὶ ἡ ἀστασία του, ἥτις εἶνε ἀπεριόριστος. Δύναται ὁ μουσικὸς νὰ ἀγαπήσῃ περιπαθέστατα πάσας τὰς γυναῖκας διαδοχικῶς· ὅθεν εἶνε θελκτικώτατος μὲν ἐραστής, κάκιστος δὲ σύζυγος. Ἔχει ἀγάπην ἀκράτητον πρὸς τὰ παιδία, τὰ ὁποῖα γνωρίζει κάλλιστα νὰ θωπεύῃ καὶ νὰ περιποιῆται στιγμιαίως, ἀλλ' εἶνε ἐντελῶς ἀνίκανος νὰ ἀναθρέψῃ τέκνα καὶ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ὄντα εἴτε ἀγάπην εἴτε φόβον.

Ἐν συντόμῳ τέλος δὲν ὑπάρχει τέχνη, ἥτις νὰ ἀπαιτῇ συνένωσιν ἰδιοτήτων μᾶλλον ὑπερβολικῶν, μᾶλλον περιπεπλεγμένων καὶ μᾶλλον ἀντιφατικῶν, ὅσον ἡ τέχνη τοῦ Μενδελσῶνος καὶ τοῦ Οὐέβερ. Καὶ ὅμως πᾶς ἄνθρωπος θέλει νὰ γείνῃ μουσικὸς, καὶ νομίζει ὅτι δύναται νὰ γείνῃ, τὸ δὲ περιεργότερον εἶνε ὅτι πολλάκις ἐκεῖνοι ἀκριβῶς φέρονται ἀκρατέστατοι πρὸς ἐκμάθησιν τῆς μουσικῆς, οἵτινες ἐλάχιστα εἶνε ἐκ φύσεως παρεσκευασμένοι πρὸς τοῦτο, διότι ἡ ὀρθὴ περὶ τῶν ἰδίων κρίσις εἶνε ἀρετὴ σπανιωτάτη εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εὐχερέστερον δὲ πρᾶγμα θὰ ἦτο νὰ καταστήσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του μαύρους ὁ γεννηθεὶς μὲ γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς παρὰ νὰ γείνῃ μουσικὸς ὁ μὴ ἔχων μουσικὴν τὴν διάνοιαν.

Ἀποτέλεσμα τῶν ῥηθέντων εἶνε ὅτι κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν καὶ εἰς τὰς ἡμετέρας κοινωνίας ἡ μουσικὴ εἶνε ἐκ τῶν ὡραίων τεχνῶν ἡ μάλιστα διαδεδομένη καὶ συνάμα ἡ ἥκιστα γνωστὴ, διότι πάντες νομίζουσιν ὅτι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ χειροκροτήσωσιν ἐν μουσικὸν προϊὸν, ἐλάχιστοι δὲ εἶνε οἱ δυνάμενοι νὰ τὸ κατανοήσωσιν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ μουσικὴ κατασταθεῖσα εὐχερεστάτη τέχνη καὶ συνάμα δυσχερεστάτη, εὐγενεστάτη καὶ δημοτικωτάτη, κατὰ τὸ ἥμισυ ἄγγελος καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ κτῆνος, ἀπέβη ἀληθὴς τραγέλαφος.

Δὲν εἶνε ὀλίγα τὰ μουσουργήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἀλλόκοτον ἢ καὶ ἀκόμη ἀλλοκοτωτέραν τὴν σύνθεσιν, ὥστε καὶ ἀκουσίως σκέπτεταί τις ὅτι τῶν θορυβωδεστάτων ἐκείνων μουσικῶν συνθεμάτων πολὺ μουσικωτέρα εἶνε ἡ σιγή. Καὶ ὅμως καὶ τὰ πλεῖστα τὰ διὰ κλειδοκύμβαλον μουσικὰ κομμάτια εἶνε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδίου κεκομμένα, τὰ δὲ ὦτά μας ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ὑποβάλλονται τακτικὰ εἰς τοιαύτην δίαιταν. Ἐννοεῖται δ' ὅτι οἱ μουσικοδιδάσκαλοι, οἵτινες πάντες κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑπῆρξαν ἐν τῷ βίῳ των ἔνοχοι τοιούτων συνθέσεων, ἀναγκάζουσι τοὺς μαθητάς των νὰ μανθάνωσι κατὰ προτίμησιν καὶ μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας τὰ ἰδικά των ἔργα. Οὐδὲν λοιπὸν παράδοξον ἂν τὸ κλειδοκύμβαλον κατέστη σήμερον ἡ μάστιξ τῶν αἰθουσῶν, ἂν κατέστη ἀληθὲς ὄργανον βασάνου διὰ τοὺς προσκεκλημένους ἐν πάσῃ οἰκίᾳ καὶ ἰδίως διὰ τὸ ἀκουστικὸν αὐτῶν τύμπανον, ἀπαράλλακτα ὅπως ἦσαν διὰ τὰς σάρκας τῶν αἱρετικῶν αἱ λαβίδες τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως.

Εἷς ἐκ τῶν φίλων μου διερχόμενός ποτε μετ' ἐμοῦ ὑπὸ τὰ ἀνοικτὰ παράθυρα[1] παρθεναγωγείου, ὅπου πέντε μαθήτριαι ἐκυμβάλιζον πέντε *φαντασίας* brillantes ἐπὶ πέντε κλειδοκυμβάλων ὡπλισμένων διὰ πέντε ποδίων, ἤρχισε νὰ τρέχῃ μ' ὅλην του τὴν δύναμιν κύπτων τὴν κεφαλὴν καὶ σταυρώνων τὰς χεῖράς του ὄπισθεν τοῦ τραχήλου.

1. Φιλάνθρωπον ἔργον θὰ ἔπραττεν ἡ ἀστυνομία τῶν Ἀθηνῶν, ἐὰν ἐμιμεῖτο τὴν ἀστυνομίαν τοῦ Weimar, ἥτις ἐξέδωκε διάταξιν δι' ἧς ἀπαγορεύεται, ἐπὶ ποινῇ προστίμου 2 μάρκ καθ' ἑκάστην, τὸ νὰ παίζῃ τις κλειδοκύμβαλον ἐν δωματίῳ ἔχοντι τὰ παράθυρα ἀνοικτά.

«Τί τρέχεις οὕτω; τὸν ἠρώτησα, φοβεῖσαι μήπως πέσῃ καμμία καπνοδόχος καὶ σὲ πλακώσῃ;» —«Ἄφες με νὰ φύγω πρὸς Θεοῦ, ἀνέκραξεν ἐκεῖνος, ἀπὸ τὰ παράθυρα αὐτῆς τῆς οἰκίας μοῦ ῥίπτουν κατὰ κεραλῆς πέτραις ἢ *νόταις*, δὲν διακρίνω καλά....»

Τὸ κλειδοκύμβαλον κατεστάθη ἔπιπλον ἀπαραίτητον πάσης οἰκογενείας σεβομένης ἑαυτήν. Ὅθεν τὸ κλειδοκύμβαλον ὑψώθη εἰς δόγμα· ἐκτὸς αὐτοῦ, οὐκ ἔστι σωτηρία. Ἄλλοτε κατεδέχετο μόνον εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα νὰ ἐνθρονίζηται τὸ πολύτιμον ἔπιπλον, τώρα ὄχι μόνον ἀνέβη εἰς τὰ ὑπερῷα, ἀλλὰ κατέβη καὶ εἰς τὰ ὑπόγεια καὶ συνανεμίχθη πρὸς τὰ ἐργαλεῖα τοῦ τεχνίτου καὶ πρὸς τὰ πήλινα σκεύη τῆς ταπεινῆς πλυντρίας, τῆς ὁποίας ἡ κόρη μετ' οὐ πολὺ ἀντὶ νὰ βοηθῇ τοὺς γονεῖς της εἰς τὰ βαρέα των ἔργα θὰ καταντλῇ πεντάκις ἢ ἑξάκις τῆς ἡμέρας κατὰ τῆς κεραλῆς αὐτῶν ὅλον τὸ ἀντιμουσικώτατον μουσικολόγιον, τὸ ὁποῖον δημοσιεύεται εἰς τοῦ **Brandus** ἢ τοῦ **Ricordi**.

Πολλοὶ πατέρες δὲν συναισθάνονται οἱ ταλαίπωροι νὰ ἔκαμαν καμμίαν ἁμαρτίαν διὰ νὰ τιμωρῶνται τόσον σκληρῶς ὑπὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου τῆς κόρης των, ἀλλ' ὅμως ἀγογγύστως οἱ δυστυχεῖς ὑπομένουσι τὸ καθημερινὸν βασανιστήριον, διότι εἶπον εἰς αὐτοὺς αἱ γυναῖκές των ὅτι ἡ μουσικὴ εἶναι πρᾶγμα ἀπαραίτητον εἰς μίαν καλῶς ἀνατεθραμμένην κόρην.

Ἂς δοκιμάσῃ ὁ βουλόμενος νὰ πορευθῇ εἰς περίπατον εἴς τινας ὁδοὺς, καθ' ἣν ὥραν μένουσιν ἀνοικτὰ ὅλα τὰ παράθυρα, θὰ ἀκούσῃ τὰ ἑξῆς· Ἀπὸ τοῦ ἰσογείου τῆς οἰκίας ἀριθ. 1 θὰ ἐξέρχηται ἡ **Périchole**.

Τὸ μεσαῖον πάτωμα θὰ ἀναδίδῃ τοὺς ἤχους τοῦ βάλς τῶν **Cloches de Corneville**.

Ἀπὸ τοῦ ἐπάνω πατώματος θὰ ἀκούωνται οἱ **Soupirs** τοῦ **Godefroy**. Εἰς τὸ παρεπάνω θὰ ἤνε εἰς φοβερὰν κίνησιν τὸ πόδιον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ κοινοῦ ἐκείνου περιμαζεύματος τετραχόρων, μαζουρκῶν κλ., τὸ ὁποῖον ὁ Βέρδης ὀνομάζει **Un Ballo in maschera**.

Ἂν ἡ οἰκία ἔχῃ καὶ ἄλλα πατώματα καὶ τύχῃ εἰς αὐτὰ νὰ ἠχῇ καμμία **romance** τοῦ **Mendelssohn** ἢ καμμία σονάτα τοῦ **Haydn**, τὸ ταλαίπωρον μικρὸν ἀριστούργημα θὰ εὑρίσκηται πνιγμένον ἐντὸς τῆς κάτωθεν πλημμυρούσης ἀμουσίας.

Ὅμοιά τινα θὰ παράσχῃ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ διαβάτου καὶ ἡ οἰκία ἀριθ. 4, ἐκτὸς μόνον ὅτι ἐκεῖ τὸ κλειδοκύμβαλον θὰ συνοδεύηται ἴσως καὶ ὑπὸ βιολίου.... Εἰς τὴν οἰκίαν ἀριθ. 6 τὸ κακὸν ὑπερεκχειλίζει, διότι ἐκεῖ τέσσαρες **amateurs** ἀποτελοῦσι συναυλίαν...., ἥτις ἐμβάλλει εἰς ὕπνον ἢ εἰς μανίαν τοὺς ἀκροωμένους, συναθροίζει τοὺς γάτους τῆς συνοικίας, ταράσσει τὸν ὕπνον τῶν μικρῶν πτηνῶν, τὰ ὁποῖα κοιμῶνται εἰς τὸ κλωβίον των, καὶ φέρει τέλος πάντων ἀποτελέσματα λοιμικῆς νόσου....

Ὀλίγας λέξεις ἀκόμη διὰ νὰ τελειώσωμεν, τὰς ὀλίγας δ' αὐτὰς λέξεις θὰ ἀποτείνωμεν πρὸς τοὺς γονεῖς. Θέλετε μὲ πάντα τρόπον νὰ θαυμάζωσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ τέκνα σας; ἔχει καλῶς, ἔχετε δίκαιον, τὸ πρᾶγμα εἶναι φυσικὸν, προσέξατε ὅμως πολὺ μήπως τὰ καταστήσητε γελοῖα, πρὸς τοῦτο δὲ ἀκούσατε τὰ ἑξῆς·

1. Εἶνε πρᾶγμα σπάνιον καὶ ἑπομένως περιζήτητον ἀπὸ τοὺς εὖ φρονοῦντας γαμβροὺς κόρη μὴ κυμβαλίζουσα.

2. Ὁ μουσικὸς δὲν αὐτοσχεδιάζεται.

3. Ἐπὶ *χιλίων* παιδίων ἓν μόνον ἔχει ἐκ φύσεως τὰ ἀπαιτούμενα συστατικὰ διὰ νὰ μάθῃ μουσικήν.

4. Ἂν τὸ φίλτατόν σας εἶνε τὸ ἓν ἐκεῖνο τὸ προωρισμένον, τότε δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀναμίξεώς σας, τὸ ἐν αὐτῷ δαιμόνιον θὰ ἀναδειχθῇ μόνον του.

5. Ὅσον λαμπρὸν καὶ τερπνὸν καὶ ἀξιοθαύμαστον πρᾶγμα εἶνε ὁ ἀληθὴς μουσικὸς, ὁ τεχνίτης, διὰ τοὺς ἀκούοντας, τόσον ὀχληρὸν καὶ ἀπελπιστικὸν εἶνε νὰ ἀκούῃ τις ἄνθρωπον μουσουργοῦντα χωρὶς οὔτε νὰ γνωρίζῃ μουσικὴν οὔτε νὰ ἔχῃ τὴν φυσικὴν πρὸς τοῦτο προδιάθεσιν.

Συμπέρασμα: Προτιμότερον εἶνε νὰ ἔχῃ τις γείτονας σιδηρουργοὺς, λεβητοποιοὺς ἢ ἄλλους τοιούτους θορυβοποιοὺς παρὰ κακὸν μουσικόν.

Α...Ω...

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

['Εκ τῶν τοῦ **Gaston Tissandier**].

Βερνάρδος Παλισύ.

Ἐνῷ οἱ φιλόσοφοι οὗτοι ἐκθύμως ἐμάχοντο, μεγαλόνους ἐργάτης ἐρήμοζε τὴν πειραματικὴν μέθοδον, καὶ διὰ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἀπεδείκνυε τὸ γόνιμον τῆς μεθόδου ταύτης. Ὁ ἐργάτης οὗτος ἦτο ὁ Βερνάρδος Παλισύ, ὁ ἔνδοξος πρόδρομος τοῦ Φραγκίσκου Βάκωνος.

Ὁ Παλισὺ ἐγεννήθη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δεκάτης ἕκτης ἑκατονταετηρίδος εἰς πενιχρὸν χωρίον. Ἄγνωστα εἶναι τὰ κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν νεανικῶν του χρόνων περιῆλθε τὰ Πυρηναῖα, τὴν Φλάνδραν, τὰς Κάτω-Χώρας, τὰς Ἀρδέννας καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Ῥήνου. «Ὡς νομὰς ἐργάτης, λέγει ὁ ἴδιος, μετερχόμενος τὸν ὑαλοποιὸν, τὸν ζωγράφον καὶ τὸν γεωμέτρην», ἀλλὰ παρατηρῶν πρὸ πάντων τὰς χώρας καὶ τὰ ἐν τῇ φύσει ἀξιοθέατα, καὶ διατρέχων τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση, τὰ λατομεῖα καὶ τὰ μεταλλωρυχεῖα, τὰ σπήλαια καὶ τὰ ἄντρα.

Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν, ὁ Παλισὺ ἀποκατέστη καὶ ἐνυμφεύθη εἰς **Saintes**, μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀλίγων ἐτῶν, ἔχων πολυμελῆ οἰκογένειαν καὶ πενέστατος ὤν, ἐπεδόθη ἐπιμόνως εἰς τὴν κατασκευὴν φαβεντιανῶν καὶ ἐγκαύστων ἀγγείων,

(faïences et émaux), διὰ τῶν ὁποίων ἀπηθανάτισε τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Ὁ Βερνάρδος Παλισὺ διηγεῖται ὅτι, ἰδών ποτε περικαλλὲς κύπελλον φαβεντιανὸν ἔγκαυστον (faïence émaillée), ἀπεφάσισε νὰ ἐξερευνήσῃ τὸ μυστήριον τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο ἄγνωστον ἐν Γαλλίᾳ, ἔχων δὲ πνεῦμα καλλιτεχνικὸν καὶ ἐντριβὴς ὢν εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἀλλ' οὐδεμίαν κεκτημένος γνῶσιν περὶ τῶν ἀργιλλωδῶν γαιῶν, ἐπειράθη νὰ κατασκευάσῃ ἔγκαυστα «ὡς ἄνθρωπος ἐν τῷ σκότει ζητῶν». Ἡ ἱστορία τῶν ἔργων τοῦ Παλισὺ ἐν τῇ κεραμευτικῇ τέχνῃ εἶναι ἀληθὴς ἐποποιΐα, ἣν ἀρηγεῖται ὁ ἴδιος δι' ὕφους ἀξίου τοῦ Montaigne. Τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὑπ' αὐτοῦ γραφέντα εἶναι εἰκὼν πιστὴ τῶν προσπαθειῶν τοῦ πρὸς τὸ ἄγνωστον ἀγωνιζομένου ἐφευρέτου, καὶ παρέχουσι λαμπρὸν παράδειγμα τῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ἡ μεγαλοφυΐα ἐφαρμόζουσα τὴν πεῖραν διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν.

Ὁ Βερνάρδος Παλισὺ ἐποιήσατο τὰς πρώτας αὐτοῦ δοκιμὰς διὰ πολλῶν οὐσιῶν διαφόρων, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐπιτυχίας. «Ἀπατηθεὶς πολλάκις μετὰ μεγάλης δαπάνης καὶ κόπου, λέγει, συνέτριβον καθ' ἑκάστην νέας ὕλας καὶ κατεσκεύαζον νέας καμίνους, καταναλίσκων πολλὰ χρήματα καὶ ξύλα καὶ χρόνον». Ὁ Παλισὺ θέλων νὰ ἐργασθῇ μεθοδικῶς ἀπεφάσισε νὰ γυμασθῇ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν κατασκευὴν μόνου τοῦ λευκοῦ ἐγκαύστου, ἐπιφυλαττόμενος νὰ εὕρῃ ἐν τῷ μέλλοντι τὰ κεχρωματισμένα.

Ἐπὶ δύω συνεχῆ ἔτη καὶ ἐπέκεινα συχνάζει εἰς τὰ πλησίον κείμενα ὑαλοποιεῖα, καὶ μετ' ὀλίγον, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν ἐκ τῶν συχνῶν τούτων μετατοπίσεων χρονοτριβήν, ἀποφασίζει νὰ κτίσῃ κάμινον ὁμοίαν πρὸς τὰς τῶν ὑαλοποιῶν. Ὁ ἀκάματος τεχνίτης κατασκευάζει αὐτὴν μετὰ κόπου ἀπείρου, καθότι μὴ δυνάμενος νὰ μισθώσῃ ἐργάτην ἀναγκάζεται νὰ κτίζῃ ὁ ἴδιος καὶ νὰ διαλύῃ τὴν ἄσβεστον, καὶ νὰ ἀντλῇ ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος καὶ νὰ μεταφέρῃ τὸν πηλὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου. Κατασκευασθείσης τῆς καμίνου, ἀνάγκη νὰ παρασκευασθῶσι καὶ νὰ τακῶσι τα ἔγκαυστα. Ὁ Παλισὺ μένει ἐνίοτε ἓξ ἡμέρας καὶ ἓξ νύκτας ἐνώπιον τοῦ πυρὸς καίων ἀδιαλείπτως καύσιμον ὕλην. Καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ἐπιτυχία φαίνεται βεβαία, ἐλλείπουσι τὰ ξύλα. Ὁ ἀτυχὴς πειραματοποιὸς καίει τοὺς στύλους τοῦ κήπου του, καὶ ῥίπτει ἐπὶ τέλους εἰς τὴν κάμινον τὰς τραπέζας καὶ τὰ πατώματα τῆς οἰκίας του. Ἐκεῖνοι, οἵτινες ὤφειλον νὰ βοηθήσωσι τὸν Παλισὺ, τὸν περιέπαιζον, καὶ διέδιδον ὅτι ἔκαιε τὴν οἰκίαν του καὶ ὅτι ἦτο παράφρων, δυσφημοῦντες οὕτως αὐτόν. Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι ὁ κεραμεὺς κατεσκεύαζε κίβδηλα νομίσματα. Ὁ δυστυχὴς ἐφευρέτης δαπανήσας ὅσα εἶχε καὶ χρεωθεὶς, ἔχων δὲ πρὸς τούτοις δύω θηλάζοντα τέκνα, διέβκινε τὰς ἀγυιὰς, «κεκυφὼς ὡς ἄνθρωπος τεταραγμένος. Ἀλλ' ὅμως χάριν τῆς ἐλπίδος, ἣν ἔτρεφον, προσθέτει ὁ ἀκαταπόνητος ἐργάτης, ἐξηκολούθουν τὰ ἔργα μου μετὰ τοσαύτης γενναιότητος, ὥστε πολλάκις, ὅπως ὑποδεχθῶ τοὺς ἐπισκεπτομένους με, προσεπάθουν νὰ γελῶ, καίτοι ἐνδομύχως ἐθρήνουν».

Ὁ Παλισὺ μετ' οὐ πολὺ ἐπέτυχεν εἰς τὰς δοκιμάς του, ἀλλὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην ἐξηγόρασε διὰ μεγίστων ταλαιπωριῶν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἑξῆς περικοπὴ, ἣν ἀποσπῶμεν ἐκ τοῦ *περὶ κεραμευτικῆς τέχνης* (L'art de la terre) συγγράμματος αὐτοῦ.

«Μοὶ ἐπῆλθε καὶ ἄλλη συμφορά· ἡ θερμότης, τὸ ψῦχος, οἱ ἄνεμοι, αἱ βροχαὶ, κατέστρεφον μέγα μέρος τῶν κεραμευτικῶν μου ἔργων πρὶν ἢ ἐψηθῶσιν, εἰς τρόπον ὥστε ἠναγκάσθην νὰ δανεισθῶ ξυλείαν, πέταυρα, κεράμους καὶ καρφία διὰ νὰ ἐπισκευάσω τὴν οἰκίαν μου. . Κατέστρεφον δὲ τὴν ἐργασίαν μου καὶ ἔκτιζον ἐκ δευτέρου κατά τι καλλίτερον. Ἕνεκα τούτου λοιπὸν πολλοὶ τεχνῖται καὶ κλητῆρες καὶ συμβολαιογράφοι καὶ γραῖαι πολλαὶ, ὅλοι ὁμοῦ μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ τέχνη μου ἔχει ἀνάγκην εὐρυχωρίας, ἔλεγον ὅτι οὐδὲν ἄλλο πράττω ἢ νὰ κτίζω καὶ νὰ χαλῶ, καὶ μὲ ἐμέμφοντο ἀντὶ νὰ μὲ λυπηθῶσιν, ἀναγκαζόμενον νὰ δαπανῶ πράγματα ἀναγκαῖα εἰς τὴν διατροφήν μου διὰ νὰ κατασκευάσω τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν τέχνην μου... Ἐπὶ πολλὰ ἔτη μὴ ἔχων πῶς νὰ σκεπάσω τὰς καμίνους μου, ἤμην ἐκτεθειμένος τὴν νύκτα εἰς τὴν βροχὴν καὶ εἰς τοὺς ἀνέμους ἄνευ βοηθείας τινὸς ἢ παρηγορίας, καὶ ἀκούων ἀρ' ἑνὸς μὲν ὁλολύζοντας αἰγωλιοὺς, ἀρ' ἑτέρου δὲ σκύλους ὠρυομένους. Ἐνίοτε ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρὸς ὑποκάτω καὶ ὑπεράνω τῶν καμίνων, ὥστε ἠναγκαζόμην νὰ διακόψω τὴν ἐργασίαν μου ματαίως κοπιάσας, πολλάκις δὲ παραιτήσας οὕτω τὰ πάντα καὶ διάβροχος ὢν κατεκλινόμην κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἢ τὴν αὐγὴν οὕτως ἐλεεινῶς ἔχων, ὡς νὰ εἶχον κυλισθῆ εἰς τὸν βόρβορον τῶν ἀγυιῶν καὶ ἀποσυρόμενος ψηλαφητὰ ἄνευ λύχνου, ἔπιπτον τῇδε κἀκεῖσε ὡς ἄνθρωπος οἰνοβαρής».

Ὁ Παλισὺ ἐν μέσῳ τῶν δοκιμασιῶν τούτων προσήγγιζεν εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. Ἦλθεν ἡμέρα, καθ' ἣν τὰ λαμπρὰ αὐτοῦ κεραμευτικὰ ἔργα, τὰ χαρίεντα ἀγαλμάτια, ἐξετιμήθησαν καὶ ἐζητήθησαν. Ὁ connétable[1] de Montmorency ἐπροστάτευσε τὸν κεραμέα καὶ ἀνέθεσεν αὐτῷ ἔργα σπουδαῖα, ἡ δὲ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων[2] ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς Παρισίους. Ὁ Βερνάρδος Παλισὺ ἐφιλοξενήθη εἰς τὰς Τουϊλερίας καὶ ἐνετάλη νὰ κοσμήσῃ τὸ Ἀνάκτορον τοῦτο.

Ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Φραγκίσκου Α' ἡ γαλλικὴ σχολὴ ἔλαμπε τότε ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ λάμψει. Οἱ Jean Goujon, οἱ Pierre Lescot, οἱ Germain Pilon καὶ οἱ Ducerceau ἀνεδεικνύοντο ἐφάμιλλοι τῶν Leonard de Vinci, τῶν Primaticcio, τῶν André del Sarto καὶ τῶν Benvenuto Cellini. Ὁ Βερνάρδος Παλισὺ ἐλθὼν ἐκ τῆς ἐπαρχίας μεταξὺ τῶν διδασκάλων τῆς σχολῆς ταύτης, ἐμιμήθη καὶ αὐτὸς τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἰταλικῆς τέχνης, καὶ κατεσκεύασε πλῆθος ἀγγείων ἐγκαύστων διὰ τοὺς κήπους, τὰς κρήνας καὶ τὰς πολυτελεῖς οἰκίας. Ὁ μέγας καλλιτέχνης ἠσχολήθη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν διακόσμησιν τῶν Τουϊλεριῶν ἄρτι ἀνεγερθεισῶν ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων.

Συγχρόνως ἐπεδόθη καὶ εἰς ἄλλα ἔργα, δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πρῶτος καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ ὡς εἷς τῶν ἱδρυτῶν τῆς νεωτέρας γεωλογίας. Κατὰ τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ εἶχε παρατηρήσει ἰδίως τὴν σύστασιν τῶν βράχων, καὶ εἶχε συλλέξει κοχλίας ὀρυκτοὺς θεωρουμένους κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὡς ἐντυπώματα ἀλλόκοτα οὐδεμίαν ἔχοντα σημασίαν καὶ ὡς τερατουργήματα αὐτορυῆ, κατὰ τυχαίαν τινὰ συγκυρίαν παραχθέντα.

Ὁ ταπεινὸς κεραμεὺς, ὅστις οὔτε τὴν ἑλληνικὴν ἐγνώριζεν οὔτε τὴν λατινικὴν, προσεκάλεσε τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς ἐπιστήμονας καὶ «ἐνώπιον πάντων τῶν διδασκάλων ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ἐν μέσοις Παρισίοις, ὅτι οἱ ὀρυκτοὶ κοχλίαι εἶναι κοχλίαι ἀληθινοὶ ἐναποτεθέντες πάλαι ὑπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὰ μέρη ὅπου εὑρίσκονται νῦν, καὶ ὅτι οἱ λίθοι οἱ φέροντες τύπους ἰχθύων καὶ ἄλλων ζώων ἔλαβον παρ' αὐτῶν τῶν ζώων καὶ τῶν ἰχθύων τὰς διαφόρους αὐτῶν μορφάς».

Ὁ Παλισὺ συλλέγει τὰ εἰς τὰς ἀποδείξεις του ἀναγκαῖα, τάττει εὐμεθόδως τὰ κρύσταλλα καὶ τὰ ὀρυκτὰ ζῶα καὶ φυτὰ, τὰ ὁποῖα κατὰ τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ συνήγαγε, καὶ ἱδρύει οὕτω ἐν ἔτει 1571 τὸ πρῶτον φυσιολογικὸν μουσεῖον, ἀρχόμενος συγχρόνως καὶ τῶν παραδόσεων αὐτοῦ. Αἱ παραδόσεις αὗται, εἰς τὰς ὁποίας πολυάριθμοι συνέῤῥεον ἀκροαταὶ, διήρκεσαν μέχρι τοῦ 1584. Ἡ συλλογὴ αὐτοῦ εἵλκυε πλῆθος περιέργων, πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἀντικείμενα ἦσαν τεταγμένα «κατὰ τάξιν καὶ κατὰ βαθμίδας μετ' ἐπιγραφῶν, ὅπως δύναται ἕκαστος νὰ διδάσκηται ὁ ἴδιος». Μετὰ τῶν ἀνὰ χεῖρας ἀποδείξεων ὁ Παλισὺ εἶναι ἀκλόνητος εἰς τὰς πεποιθήσεις του καὶ εἶναι ἕτοιμος ν' ἀντιμετωπίσῃ καὶ τῶν ἐπικριτῶν τὴν πικρίαν καὶ τῶν φθονερῶν τὴν ζηλοτυπίαν, καὶ τὴν τυφλὴν τῶν ἀμαθῶν παραφορὰν, μετὰ θάῤῥους δὲ καὶ ὑπερηφανείας ἀναφωνεῖ «φέρε τώρα τοὺς Λατίνους φιλοσόφους σου νὰ μοὶ ἀποδείξωσι τὸ ἐναντίον».

Εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ὁ Βερνάρδος Παλισὺ μεταχειρίζεται τὸν διάλογον καὶ εἰσάγει δύω πρόσωπα τῆς φαντασίας αὐτοῦ, ὧν ὁ μὲν ὀνομάζεται *Θεωρητικὸς*, καὶ ἐκπροσωπεῖ τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν, εἶναι δὲ παιδαγωγὸς ἀμαθὴς καὶ ἀνάγωγος, ὅστις πολλάκις προκαλεῖ τὸν οἶκτον διὰ τῶν εὐήθων αὐτοῦ ἀπαντήσεων. Ὁ ἕτερος ὀνόματι *Πρακτικὸς* καταστρέφει ἀδιακόπως τοὺς βλακώδεις συλλογισμοὺς τοῦ Θεωρητικοῦ, μετὰ μεγίστου δὲ οἴστρου καὶ εὐφυΐας καὶ εὐφραδείας καταπολεμεῖ τὰς ἐκ προτέρων συνηρμολογημένας ἰδέας αὐτοῦ. Τὸ ἀμίμητον τοῦτο βιβλίον εἶναι ἓν τῶν μεγάλων φιλολογικῶν μνημείων τῆς δεκάτης ἕκτης ἑκατονταετηρίδος. Ὁ συγγραφεὺς εὔγλωττος ὢν καὶ περιπαθὴς καὶ ὁρμητικὸς, ἐκθέτει μετὰ δεινότητος τὴν ὑγιᾶ λογικὴν καὶ βασίζει τὰς πεποιθήσεις του ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως τῆς φύσεως. Παράδειγμα τούτου ἔστω τὸ ἑξῆς χωρίον, τὸ ὁποῖον ὁ Παλισὺ γράφει, ἀροῦ διὰ μακρῶν ἀπέδειξεν ὅτι οἱ λίθοι δὲν αὐξάνουσιν, ὡς γενικῶς ἐπιστεύετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

«*Θεωρητικός*. Καὶ ποῦ τὸ ἠῦρες αὐτό; γραπτὸν ἦτο ἢ εἰπέ με εἰς ποῖον σχολεῖον ἤκουσες ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγεις;

«*Πρακτικός*. Ἄλλο βιβλίον δὲν ἀνέγνωσα εἰμὴ μόνον τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι καὶ πᾶς τις δύναται νὰ γνωρίσῃ καὶ ν' ἀναγνώσῃ τὸ ὡραῖον τοῦτο βιβλίον. Ἀναγνώσας λοιπὸν αὐτὸ ἐσκέφθην περὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καθότι δὲν ἐμελέτησα τὴν ἀστρολογίαν καὶ δὲν ἐπαρατήρησα τοὺς ἀστέρας».

Ἀναγινώσκοντες τοὺς *θαυμασίους λόγους* (discours admirables), θαυμάζομεν τὸ καινοφανὲς καὶ ποικίλον τῶν παρατηρήσεων τοῦ Παλισὺ περὶ τῆς συστάσεως τῶν ὀρέων καὶ τοῦ ἐδάφους, περὶ τῆς γενέσεως τῶν ὀρυκτῶν, περὶ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν λίθων, τοὺς ὁποίους ἐξετάζει ὡς πρὸς τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, τὴν συνάφειαν, τὸ βάρος καὶ τὴν πυκνότητα. Αἱ ἀποκρυσταλλώσεις, αἱ σταλακτίδες, τὰ ἀπολιθωμένα ξύλα, τὰ ὀρυκτὰ ζῶα καὶ φυτὰ, τὸ τιτανοαργιλῶδες στρῶμα, αἱ κοχυλιώδεις ἐναποθέσεις, ἑλκύουσι τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Πιστὸς εἰς τὴν συνήθη αὐτοῦ περὶ τὰς διερευνήσεις μέθοδον, ὁ Παλισὺ συσχετίζει πάντα τὰ συλλεγέντα γεγονότα μετὰ γενικῆς τινος θεωρίας, ἥτις εἶναι πάντοτε σχεδὸν ὀρθὴ καὶ γόνιμος.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο περιέχει θεωρίας εὐρείας καὶ τολμηρὰς περὶ τῶν σπουδαιοτάτων τῆς ἐπιστήμης ζητημάτων. Ἐν αὐτῷ εὑρίσκομεν ἰδέας μεγαλοφυεῖς καὶ δὴ καὶ ἀποκαλύψεις, ἃς ἡ ἐπιστήμη ἐπεβεβαίωσε κατόπιν.

Ἐν τῷ Λόγῳ αὐτοῦ περὶ τῆς φύσεως τῶν ὑδάτων καὶ κρηνῶν (Discours sur la nature des Eaux et Fontaines) ὁ Παλισὺ καταδεικνύει τὸν τρόπον τοῦ διοχετεύειν τὸ ὕδωρ ἀπὸ ἑνὸς σημείου

1. Ὁ connétable (comes tabuli) ἦτο κατ' ἀρχὰς ἐπιμελητὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ἀπὸ Ἑρρίκου Α' (11η ἑκατοντ.) μέχρι Λουδοβίκου ΙΓ' ὁ connétable ἦτο ὁ πρῶτος ἀξιωματικὸς τῆς γαλλικῆς μοναρχίας. Ἐν καιρῷ πολέμου εἶχε τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ στρατοῦ μετ' ἀπολύτου ἐξουσίας. Ἐν καιρῷ εἰρήνης ἦτο προσέτι ὁ πρῶτος σύμβουλος τοῦ βασιλέως ὡς πρὸς τὰ πολεμικά. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο κατηργήθη τῷ 1627.

2. Σύζυγος τοῦ διαδόχου καὶ κατόπιν βασιλίσσης τῆς Γαλλίας Ἑρρίκου Β'.

εἰς ἄλλο δι' ἀντλιῶν καὶ σωλήνων καὶ ὑδραγωγείων, ἐξετάζει τὰ μεταλλοῦχα ὕδατα, ἀποδίδει τὴν θερμότητα αὐτῶν εἰς ὑπόγειον πῦρ ἀενάως καῖον, ἐπιμένει ὡς πρὸς τὴν σπουδαιότητα τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ, ἥτις εἶναι εἰσέτι ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν ὁποίαν κατενόησεν οὐχὶ «ἀναγινώσκων βιβλίον τι τῶν φιλοσόφων», ἀλλὰ βράζων ὕδωρ ἐντὸς λέβητος. Κατ' αὐτὸν τὰ πηγαῖα ὕδατα προέρχονται ἐκ τῆς ἐνσταλάξεως τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ἐκθέτει δὲ ὁλόκληρον τὴν θεωρίαν τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν καὶ βεβαιοῖ ὅτι τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὕδατα «γαλουχοῦνται ὑπὸ τῶν μαστῶν τοῦ Ὠκεανοῦ», καταδεικνύει ἔπειτα τὸν τρόπον τοῦ κατασκευάζειν κρήνας τεχνητὰς κατὰ μίμησιν τῆς φύσεως «ἀκολουθοῦντες τοὺς τύπους τοῦ μεγάλου κρηνοποιοῦ . . . . καὶ τοῦτο διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ μιμηθῶμεν τὴν φύσιν εἰς ὅ,τι δήποτε, ἐὰν δὲν παρατηρήσωμεν τὰ φαινόμενα αὐτῆς, λαμβάνοντες αὐτὴν ὡς τύπον καὶ παράδειγμα. Εἰς τὸ ἑπόμενον χωρίον τῆς Πραγματείας αὐτοῦ περὶ τοῦ τιτανοαργιλώδους στρώματος (Traité de la marne) ὁ Παλισὺ ἀναφαίνεται ὡς ὁ ἀληθὴς ἐφευρέτης τῶν ἀρτεσιανῶν φρεάτων.

«Μοὶ φαίνεται, λέγει, ὅτι ἠθέλομεν εὐκόλως διατρήσει πέτρας τινὰς μαλακὰς διὰ τρυπάνης, καὶ ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν ἔδαφος τιτανοαργιλῶδες καὶ δὴ καὶ ὕδατα διὰ φρέαρ, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα πολλάκις νὰ ὑψώσωμεν πολὺ ὑπεράνω τοῦ σημείου, εἰς ὃ εὗρεν αὐτὰ ἡ τρυπάνη, τοῦτο δὲ ὁσάκις ἔρχονται ἀπὸ μέρους ὑψηλοτέρου τῆς τρύπας, τὴν ὁποίαν ἠνοίξαμεν». Ὡς φυσικὸς καὶ χημικὸς καὶ ἀγρονόμος, ὁ Παλισὺ ἐξετάζει πάντα τὰ μεγάλα ζητήματα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, καὶ διασαφηνίζει αὐτὰ διὰ συλλογισμῶν καὶ ὀρθοτάτων παραγγελμάτων.

Ὡς χημικός, ὁ ἐπιτήδειος πειραματοποιὸς ὑπερβαίνει πάντας τοὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ματαιοπονοῦντας πρὸς εὕρεσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, καὶ ἀποδεικνύει ἰδίως ὅτι τὰ ἅλατα δὲν εἶναι, ὡς ἐνομίζετο, μετουσίωσις τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ὅτι ἀποκρυσταλλοῦνται ἀφοῦ διαλυθῶσιν ἐν τῷ ὕδατι.

Ἐχθρὸς ὢν ἀδυσώπητος τῶν ἀλχημικῶν, ἀποκαλύπτει τὰς διαφόρους μεθόδους τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν μετάλλων, καὶ τὴν ἀπάτην, διὰ τῆς ὁποίας οἱ πλεῖστοι αὐτῶν πείθουσιν ὅτι κατασκευάζουσι χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Εἰς τοὺς ἰατροὺς παραγγέλλει νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν χημείαν, καὶ νὰ μάθωσι καλλίτερον τὰ πράγματα τῆς φύσεως. Εἰς τοὺς γεωργοὺς συμβουλεύει νὰ λιπαίνωσι τὴν γῆν καὶ καταδεικνύει τὴν χρησιμότητα τοῦ τιτανοαργιλώδους στρώματος, παραγγέλλει δὲ αὐτοῖς πρὸ πάντων νὰ μὴ γυμνῶσι τὸ ἔδαφος δένδρων καὶ νὰ φείδωνται τῶν δασῶν. «Ἀφοῦ ἐκκοπῶσιν ὅλα τὰ δάση, ἀνάγκη, λέγει, νὰ παύσωσι πᾶσαι αἱ τέχναι, οἱ δὲ τεχνῖται νὰ βόσκωσιν ὡς ὁ Ναβουχοδονόσωρ». Πρὸς πάντας ἐκθέτει σοφωτάτας ἀρχὰς ὑγιοῦς φυσικῆς φιλοσοφίας. Ὁ μέγας τεχνίτης οὐ μόνον ἀναδεικνύεται ὡς ἐπιστήμων, ἀλλ' ὑψοῦται μέχρι τῶν χωρῶν, ἔνθα πλανᾶται ὁ νοῦς τῶν βαθυνουστάτων σοφῶν, ὡς λ. χ. ὅτε γράφει· «Ἡ ἐπιστήμη φανεροῦται εἰς τὸν ζητοῦντα αὐτήν!» καὶ κατωτέρω· «Δὲν πρέπει νὰ καταχρώμεθα τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ οὐδὲ νὰ κρύπτωμεν τὴν ἱκανότητα ἡμῶν, καθότι ἐγράφη ὅτι ὁ παράφρων ὁ κρύπτων τὴν παραφροσύνην του εἶναι προτιμότερος τοῦ σοφοῦ τοῦ κρύπτοντος τὴν σοφίαν του».

Ἐνῷ ὁ Παλισὺ διὰ τῶν ἔργων του ἐπλούτιζε τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ, οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ αἱ διχόνοιαι ἐδήουν τὴν Γαλλίαν. Ὁ κεραμεὺς ἐν μέσῳ τῶν ταλαιπωριῶν αὐτοῦ εἶχεν ἀσπασθῆ τὴν θρησκευτικὴν Μεταρρύθμισιν, ὅτε δὲ οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι διετάραξαν τὴν Saintonge, συνελήφθη καὶ μετηνέχθη ἀπὸ εἱρκτῆς εἰς εἱρκτὴν εἰς Saintes καὶ εἰς Βορδώ. Διὰ τῆς προστασίας τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων ἐσώθη ἀπὸ τῆς σφαγῆς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, ἀλλ' αἱ θρησκευτικαὶ ἔχθραι δὲν ἐφείσθησαν αὐτοῦ ἐπὶ πολύ. Ὅτε ἡ Ligue[1] ἐκυρίευσε τοὺς Παρισίους κατὰ τὸ 1588, ὁ εὐγενὴς γέρων ἐφυλακίσθη εἰς τὴν Βαστίλλην. Ὁ Ματθαῖος δὲ Λωναί, εἷς ὢν τότε τῶν Δέκα ἐξ,[2] ἐζήτει ἐπιμόνως νὰ ὁδηγηθῇ ὁ καλβινιστὴς Παλισὺ εἰς τὸ *δημόσιον θέαμα*, δηλαδὴ εἰς τὸν θάνατον. Ὁ δοὺξ τῆς Μαγιέννης, ὅστις τὸν ἐπροσάτευε, μὴ δυνάμενος νὰ τὸν σώσῃ ἐντελῶς, κατώρθωσε τοὐλάχιστον διὰ τῆς ἐπιρροῆς του νὰ ἀναβληθῇ ἡ δίκη αὐτοῦ.

Ὁ Παλισὺ ἔμεινε πιστὸς εἰς τὰς πεποιθήσεις του. Ὁ Ἑνρίκος Γ' τὸν ἐπεσκέφθη ἐν τῇ Βαστίλλῃ μετά τινος αὐλικοῦ.

— Φίλε μου, εἶπεν ὁ βασιλεύς, πρὸ τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν ὑπηρετεῖς τὴν μητέρα μου καὶ ἐμέ. Ἐστέρξαμεν νὰ ζήσῃς ἐν τῷ θρησκεύματί σου μεταξὺ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν σφαγῶν. Τώρα τοσοῦτον πιέζομαι ὑπὸ τῶν Γκιζῶν καὶ τοῦ λαοῦ μου, ὥστε ἀναγκάζομαι νὰ σὲ ἀφήσω εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν μου, οἱ ὁποῖοι αὔριον θὰ σὲ καύσωσιν, ἂν δὲν ἀλλάξῃς πίστιν».

— Βασιλεῦ, ἀπήντησεν ὁ γέρων, εἶμαι ἕτοιμος νὰ θυσιάσω τὴν ζωήν μου πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ. Μοὶ εἴπατε πολλάκις ὅτι μὲ οἰκτείρετε, ἐγὼ δὲ οἰκτείρω ὑμᾶς εἰπόντα τὴν λέξιν, «*ἀναγκάζομαι!*» Αὐτὴ δὲν εἶναι λέξις βασιλική, ἐμὲ δὲ οὔτε ὑμεῖς οὔτε οἱ ἀναγκάζοντες ὑμᾶς Γκίζαι

1. Σύνδεσμος τῶν καθολικῶν καταρτισθεὶς τῷ 1576 ὑπὸ Ἑνρίκου δουκὸς τοῦ Guise, καὶ φανερὸν μὲν σκοπὸν ἔχων τὴν ὑπεράσπισιν τῆς καθολικῆς θρησκείας κατὰ τῶν αἱρετικῶν, κρυφίως δὲ μελετῶν τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἑνρίκου Γ'. Ὁ σύνδεσμος οὗτος διελύθη ἐπὶ Ἑνρίκου τοῦ τετάρτου.

2. Πολιτικὸς σύλλογος ἐπὶ Ἑνρίκου Γ' καὶ Ἑνρίκου Δ', συνεκροτεῖτο ἐκ πολλῶν μελῶν, ὠνομάσθη δὲ Σύλλογος τῶν 16, διότι εἰς δέκα ἓξ κατ' ἐκλογὴν μέλη αὐτοῦ ἀνετέθησαν αἱ δέκα ἓξ συνοικίαι τῶν Παρισίων.

καὶ ὁ λαὸς ὑμῶν ὁλόκληρος δύνανται νὰ μὲ ἀναγκάσωσι, καθότι ἠξεύρω ν' ἀποθάνω».

Μετά τινα χρόνον, τῷ 1589, ὁ γηραιὸς Παλισὺ ἐξέπνευσεν ἐν μιᾷ τῶν φυλακῶν τῆς Βαστίλλης.

Γνωμικὸν αὐτοῦ εἶναι τὸ ἑξῆς· «Ἡ πενία ἐμποδίζει τοὺς ἀγαθοὺς νὰ ἐπιτύχωσι». Τὴν ἰδέαν ταύτην ἀνέπτυξε κατόπιν ὁ Βενιαμὶν Φραγκλῖνος ὑπὸ ἄλλην μορφὴν εἰπών· «Ἡ πενία ἀφαιρεῖ πολλάκις ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου πᾶν ἐλατήριον καὶ πᾶσαν ἀρετήν· δύσκολον εἶναι σάκκος κενὸς νὰ μείνῃ ὄρθιος».

ΕΛΙΖΑ Σ. ΣΟΥΤΣΟΥ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἡ κυρία Χ** πενθεῖ τὸν θάνατον τοῦ ἀγαπητοῦ της συζύγου.

Τὰ δάκρυά της δὲν ἐστείρευσαν ἀκόμη, καὶ οὐδὲ φαίνεται ἀκούουσα τοὺς παρηγορητικοὺς λόγους, οὓς τῇ ἀπευθύνει ὁ κ. Μ**

— Ἀ! δι' ἐμὲ τὸ πᾶν ἐχάθη ἐπὶ τῆς γῆς! λέγει κλαίουσα· ἀφίνω διὰ παντὸς τὸν μάταιον τοῦτον κόσμον· τὴν μόνην παρηγορίαν θὰ εὕρω εἰς μοναστήριον.

— Τί λέγετε, Κυρία, εἰς μοναστήριον σεῖς. . . τόσον πλουσία καὶ τόσον ὡραία ἀκόμη! . . καὶ μόλις τριάκοντα ἐτῶν!

— Εἰκοσιεννέα μόνον, ἀποκρίνεται ζωηρῶς ἡ κ. Χ**

* * *

Δύο δικηγόροι διεκδικοῦσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ τὴν κυριότητα φρέατος. Ὁ εἷς αὐτῶν ἄρχεται τῆς ἀγορεύσεώς του διὰ προλόγου μακροῦ καὶ ἐμφαντικοῦ.

— Ἀλλά, λέγει ὁ πρόεδρος, ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶνε δὰ τόσον σπουδαία· πρόκειται περὶ ὀλίγου ὕδατος.

— Μὲ συγχωρεῖτε, ἀπαντᾷ ὁ δικηγόρος· ἡ ὑπόθεσις εἶναι σπουδαιοτάτη· ναὶ μὲν πρόκειται περὶ ἑνὸς φρέατος μόνον· ἀλλὰ τὸ δικαστήριον πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ πελάται μας εἶνε οἰνοπῶλαι . . .

* * *

Ὁ μικρὸς Ἀλέξανδρος ἤκουε χθὲς τὴν μητέρα του λέγουσαν πρὸς φίλην·

— Ἐρέτος κοντεύω νὰ χάσω ὅλα μου τὰ μαλλιά.

— Μὰ τότε γιατί, μαμά, λέγει ὁ μικρός, δὲν κλειδόνεις τὸ συρτάρι ὅπου τὰ βάνεις κάθε βράδυ;

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Οἱ φίλοι διαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας, εἰς φίλους τοὺς ὁποίους ἀγαπῶμεν, εἰς φίλους οὓς ἀνεχόμεθα καὶ φίλους οὓς ἀποστρεφόμεθα. Οἱ τῆς πρώτης κατηγορίας μετροῦνται κατὰ μονάδας, οἱ τῆς δευτέρας κατὰ δεκάδας καὶ οἱ τῆς τρίτης καθ' ἑκατοντάδας!

—

Ἀδιάκριτός τις κύριος ἠκολούθει παντοῦ μίαν κυρίαν.

Τοῦτο προεκάλει ψιθυρισμούς.

Ἡμέραν τινὰ ἡ Κα**, ἥτις ἔδιδεν ἐφεσπερίδα ἐν τῇ οἰκίᾳ της κατὰ πᾶσαν δευτέραν, εἶπεν εἰς τὸν ὑπηρέτην της·

— Ὅταν εἶνε ἤδη κόσμος εἰς τὴν αἴθουσαν, δὲν εἶνε εὐπρεπὲς ν' ἀναγγέλλῃς ἀλλεπαλλήλως ἡ Κα Α καὶ ὁ Κος Β, ἀλλὰ πρέπει ν' ἀρίνῃς νὰ παρέρχεται διάστημά τι μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀνομάτων, ὥστε νὰ πιστεύῃ ὁ κόσμος, ὅτι ἔρχονται χωριστὰ ὁ εἷς καὶ χωριστὰ ὁ ἄλλος.

— Ἡ κυρία ἂς μείνῃ περὶ τούτου ἥσυχος, εἶπεν ὁ ὑπηρέτης.

Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἐλθούσης τῆς Κας Α, ὁ ὑπηρέτης ἀνήγγειλεν ἐπισήμως·

— Ἡ Κα Α!

Ἀκολούθως κρατῶν κατὰ διάνοιαν τὸν ῥυθμόν, καὶ μετρήσας ἕως δέκα, ἐρώνησεν ὡς τυφλός:

— Ὁ Κος Β!

Ἀλλ' ἀκριβῶς τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ Κος Β δὲν εἶχεν ἔλθει!

Ἀ! Κύριε Β, διάσημε ἄγνωστε, ἔνδοξε ἀνώνυμε, πόσαι εὐφυΐαι ἐλέχθησαν εἰς βάρος τοῦ ὀνόματός σου!

ΙΩΝΑΣ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

*** Εἶνε τῇ ἀληθείᾳ μοναδικὸν πρᾶγμα ἡ ἀγνωμοσύνη τῶν ἀναγνωστῶν. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ᾐσθάνθη ποτὲ καὶ τὴν ἐλαχίστην εὐγνωμοσύνην πρὸς συγγραφέα, ὅστις ἐστερήθη αὐτὸς τὸν ὕπνον, διὰ νὰ τὸν ἐπιδαψιλεύσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώσας του.

*** Ἡ ἀσχημία διὰ τὸν ἄνδρα εἶνε ἀτέλεια, διὰ τὴν γυναῖκα ὅμως εἶνε ἐλάττωμα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

*** Ὑπάρχει ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Σίδνεῦ, λέγουσι τὰ «Βιομηχανικὰ χρονικά», οἰκία, ἥτις ὁλόκληρος εἶνε κατεσκευασμένη ἐκ χάρτου. Ὅλα τὰ ἔπιπλα, αὐταὶ αἱ λυχνίαι καὶ μία θερμάστρα ἀκόμη εἶνε ἐκ χάρτου, ὡς καὶ οἱ τάπητες καὶ τὰ παραπετάσματα. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπάρχει κοιτών, ἐν ᾧ οὐ μόνον ἡ κλίνη εἶνε χαρτίνη, ἀλλὰ καὶ τὰ καλύμματα, ἐφαπλώματα, σινδόνια, ἀσπρόῤῥουχα γυναικεῖα, σκοῦφοι νυκτικοὶ τοῦ τελευταίου συρμοῦ, ὁποκάμισα, πάντα ἐν γένει ἐκ χάρτου καθαροῦ.

Πρόκειται δὲ ἐν τῷ πρωτοφανεῖ τούτῳ οἰκήματι νὰ δοθῶσι καὶ συμπόσια, καθ' ἃ παροψίδες, πινάκια, μαχαίρια, περόνια, ποτήρια καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἐπιτραπέζια σκεύη θὰ εἶνε ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, δηλ. χάρτινα, πλὴν, βεβαίως, τῶν φαγητῶν.

*** Τὴν μεγαλειτέραν ἀνάπτυξιν ἔλαβεν ἡ βιβλιεμπορία εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐξαιρέτως ἀνεπτύχθη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Τοσαύτη γίνεται εἰς τὴν χώραν ἐκείνην κατανάλωσις βιβλίων καὶ ἐφημερίδων,

ὥστε μόλις τὰ 750 χαρτοποιεῖα, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ἐν ἀδιαλείπτῳ ἐνεργείᾳ 2,000 μηχαναί, ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων. Μικρὰν ἰδέαν τῆς ἀναγνωστικῆς διαθέσεως τῶν Ἀμερικανῶν παρέχουσιν οἱ ἑπόμενοι ἀριθμοί. Ἡ «Καλύβη τοῦ μπάρμπα Θωμᾶ» (**L'Uncle Tom's cabine**) ἐπωλήθη εἰς 340,000 ἀντιτύπων, τὰ δὲ «Θαυμάσια τοῦ κόσμου» (**Wonders of the Weld**) εἰς 100,000. Τεραστία δὲ ἀληθῶς ἐξόδευσις γίνεται ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῶν διδακτικῶν βιβλίων. Τῆς «Γεωγραφίας» τοῦ **Mitchell** πωλοῦνται ἀδιακόπως καθ' ἑκάστην 1000 ἀντίτυπα, ἐν διαστήματι δ' ἑνὸς μόνον ἔτους ἐπωλήθησαν τῆς «Σειρᾶς τῶν μαθηματικῶν» τοῦ **Davies** 300,000 ἀντιτύπων. Πάντα ὅμως τἆλλα ὑπερβαίνουσι κατὰ τὴν κατανάλωσιν τὰ βιβλία τοῦ **Noah Webster**, ὧν ἀπίστευτος ἀληθῶς εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν πωλουμένων ἀντιτύπων. Οὕτω ἑνὸς αὐτοῦ βιβλίου, τοῦ «Ἀναγνωσματαρίου» (**Elementary book spelling**), ἐπωλήθησαν μέχρι τοῦδε 35 ἑκατομμύρια ἀντιτύπων, ἡ δὲ ἐτησία πώλησις αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς 1 ἑκατομμύριον ἀντιτύπων!

Οὐδαμῶς πρέπει νὰ θεωρῆται ἐπουσιῶδες τὸ ζήτημα τοῦ καταμερισμοῦ τοῦ χρόνου εἰς τὰς ἐνασχολήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας· ὠφελιμώτατον εἶνε νὰ γινώσκωσιν οἱ γονεῖς πόσας ὥρας εἶνε ἀνάγκη ν' ἀφιερῶσιν οἱ παῖδες αὐτῶν εἰς τὸν ὕπνον, πόσας εἰς τὴν σωματικὴν, τὴν ἐργασίαν, τὴν ἀνάπαυσιν.

Ὁ ἰατρὸς **Friedlander** κατήρτισε πίνακα δεικνύοντα πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ διανομὴ τοῦ χρόνου εἰς τὰς ἐνασχολήσεις τῶν παίδων τῶν ἐχόντων ἡλικίαν 7—15 ἐτῶν καὶ ὑγιῶς διακειμένων. Ὁ πίναξ ἐφαρμόζεται εἰς ἀμφότερα τὰ γένη, χρήσιμον δὲ θεωροῦμεν νὰ τὸν ἀναγράψωμεν ἐνταῦθα.

Ἡλικία.	Ὕπνος	Ἄσκησις.	Ἔργασ.	Ἀνάπαυσις.
7 ἔτ.	9 ὥρ.	9 ὥρ.	2 ὥρ.	4 ὥρ.
8	9	9	2	4
9	9	8	3	4
10	8	8	4	4
11	8	7	5	4
12	8	6	6	4
13	8	5	7	4
14	7	5	8	4
15	7	4	9	4

Γνωστὸν ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ ἔθος τῆς διὰ τῶν ἐφημερίδων ἀνταποκρίσεως εἶνε λίαν διαδεδομένον. Πρό τινος νέα τις *μὴ* καταλιποῦσα τὸν πατρικὸν οἶκον ἐγένετο ἄφαντος. Μετὰ ματαίας ἐρεύνας ὁ πατήρ της ἀπηύθυνεν αὐτῇ διὰ τοῦ «Χρόνου» τὴν ἑπομένην παράκλησιν· «Ἐὰν ὁριστικῶς ἀπεφάσισας νὰ μὴ ἐπανέλθῃς πλέον πλησίον τῶν τεθλιμμένων γονέων σου, οἵτινες εἶνε ἕτοιμοι νὰ σοὶ ἀνοίξωσι τὰς ἀγκάλας των, στεῖλέ μας τοὐλάχιστον . . . τὸ κλειδὶ τοῦ *δουλαπιοῦ* ὅπου ἔχομεν τὰ γλυκά!!»

Ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἐφημερίδι **Scotsman** ὁ λόρδος **Archibald Campbell** δημοσιεύει ἀφήγησιν αἰματηρᾶς πάλης συμβάσης πρό τινων ἡμερῶν ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ μεταξὺ φαλαίνης τινὸς καὶ γιγαντίου ξιφίου. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἰχθὺς, οὗτινος, ὡς γνωστὸν, τὸ ἄνω ῥύγχος προεκτείνεται ὡς λεπὶς ξίφους, συνάπτει ἐνίοτε πεισματώδεις ἀγῶνας πρὸς τὴν φάλαιναν καὶ τὸν καρχαρίαν, οὓς φονεύει διαπερῶν διὰ τοῦ φοβεροῦ ὅπλου του.

«Τὴν 7 Σεπτεμβρίου, κατὰ τὴν πέμπτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, γράφει ὁ λόρδος **Campbell**, εὑρισκόμην ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «**Peruvien**», ὅπερ ἔπλεεν ἐντεῦθεν τῆς **Belle-Ile**, μεταξὺ **Labrador** καὶ τῆς βορείας ἄκρας τῆς Νέας Γῆς, ἔχον ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν ἐπιπλέοντας ὄγκους πάγων, ὅτε ὁ ὑποπλοίαρχος ἦλθε νὰ μοὶ εἴπῃ ὅτι εἶδε μέγαν ξιφίαν ἐκπηδήσαντα τοῦ ὕδατος εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς πρῴρας ἀπόστασιν.

»Ἐστρέψαμεν ἀμέσως προσεκτικὰ τὰ βλέμματα πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα εἶχε παρατηρήσει τὸν ἰχθὺν, καὶ μετά τινα λεπτὰ παρέστημεν θεαταὶ φοβερᾶς πάλης μεταξὺ τοῦ ξιφίου καὶ μεγίστης φαλαίνης. Ἡ φάλαινα προσβαλλομένη εἰς τὴν κοιλίαν ὑπὸ τῆς κοπτερᾶς ῥομφαίας τοῦ ὄσον ἀγρίου τοσοῦτον καὶ εὐκινήτου ἀντιπάλου της προσεπάθει πάσει δυνάμει νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πορθμὸν ἵνα ἀπαλλαγῇ, ἀλλὰ μάτην. Ὁ ξιφίας, ὅστις ἦτο κολοσσιαῖος τὸ μέγεθος, ἐνέκειτο λυσσώδης κατὰ τῆς φαλαίνης, διπλασιάζων τὰς προσβολάς του καὶ διατρυπῶν αὐτὴν διὰ τοῦ ἰσχυροῦ ῥύγχους του· καὶ ὡσεὶ μὴ θεωρῶν ἀρκούσας τὰς προσβολὰς ταύτας ὅπως καταβάλῃ τὸν ἐχθρόν του, ἐξεπήδα τῶν κυμάτων διὰ μεγάλων ἁλμάτων καὶ κατέπιπτεν ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ κήτους, τὰ ὁποῖα κατετίτρωσκε μανιωδῶς.

»Ἐν τῇ φοβερᾷ ταύτῃ πάλῃ συνεδυάζετο κατά τινας στιγμὰς τὸ ἐξαίσιον μετὰ τοῦ κωμικοῦ· οἱ ἐπιβάται πάντες καὶ τὸ πλήρωμα ἵσταντο ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ἀτενῶς προσβλέποντες καὶ οἱονεὶ γοητευμένοι ὑπὸ τῆς φοβερᾶς πάλης. Διεκρίνετο καλῶς τὸ ἐπίμηκες σῶμα τοῦ ξιφίου, χρώματος κυανομέλανος κατὰ τὰ νῶτα καὶ ὑποκάτω λευκοῦ ἀργυροειδοῦς. Τὰ διεσχισμένα αὐτοῦ ὦτα, οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοὶ καὶ πρὸ πάντων τὸ ἀμφίστομον ὅπλον του ἐνεποίουν φοβερὰν ἐντύπωσιν.

Τέλος ἡ φάλαινα, ἐξαντληθεῖσα ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ αἵματος, ἐφάνη ὡσεὶ ἀγωνιῶσα· κειμένη ὑπτία ἐπὶ τῶν ὑδάτων συνεταράχθη ἀκόμη βιαίως ὡσεὶ ἐπιχειροῦσα ὑστάτην τινὰ ἀπόπειραν· ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ὁ ἄνεμος καὶ τὰ ἀφρίζοντα κύματα παρέσυραν αὐτὴν ἐν μέσῳ καπνώδους ἀφροῦ· ὅτε δ' ἀπεμακρύνθη τῶν βλεμμάτων ἡμῶν, θὰ ἦτο ἤδη νεκρά. Ἐκ τοῦ πληρώματος ἡμῶν ναυτικοὶ ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη διαπλέοντες τὸν Ἀτλαντικὸν διεκήρυξαν ὅτι οὐδέποτε πρότερον παρέστησαν θεαταὶ εἰς τόσῳ ἐξαίσιον γεγονός.

Ἐν ταῖς γαλλικαῖς Βουλαῖς πολλαὶ προτάσεις ἐγένοντο συνιστῶσαι διάφορα μέσα πρὸς ἐξόντωσιν τῶν λύκων ἐν Γαλλίᾳ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ Κυβέρνησις παρεδέχθη ἐσχάτως νομοσχέδιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀμοιβαὶ ὁρίζονται διὰ πάντα, ὅστις ἤθελε φονεύσει ἓν τῶν σαρκοβόρων τούτων ζῴων. Αἱ ἀμοιβαὶ αὗται εἰσὶν 100 μὲν φράγκα διὰ τὸν φόνον λύκου ἢ λυκαίνης, 150 φράγκα διὰ τὸν φόνον λυκαίνης ἐγκύου, καὶ 40 φράγκα διὰ τοὺς λυκιδεῖς. Ὡς λυκιδεῖς θεωροῦνται οἱ ἕλκοντες βάρος ἔλαττον 8 χιλιογράμμων. Ἐὰν ὁ φονεὺς λύκου ἀποδείξῃ ὅτι τὸ φονευθὲν ζῷον εἶχε προσβάλει ἄνθρωπον, τότε λαμβάνει διπλασίαν ἀμοιβὴν, ἤτοι φρ. 200. Κατὰ πιθανοὺς ὑπολογισμοὺς οἱ ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχοντες λύκοι εἶνε 4-5000, αἱ δὲ ὑπ' αὐτῶν προξενούμεναι ἐτησίως ζημίαι εἰς πρόβατα καὶ ἄλλα κτήνη ὑποτίθεται ὅ ι ἀνέρχονται μέχρι 400,000 φράγκων. Τούτου ἕνεκα ἡ Κυβέρνησις ἐθεώρησεν ἀναγκαιότατον νὰ ἐξαλείψῃ τὰ σαρκοβόρα ταῦτα ζῷα εἴτε διὰ συστηματικῶν κυνηγεσίων ἐπὶ τούτῳ ὀργανιζομένων, εἴτε ἐνθαῤῥύνουσα δι' ἀμοιβῶν τοὺς κυνηγοὺς τῶν λύκων.

Ἐν τῷ **Voltaire** ἀναγινώσκομεν, γράφει ὁ *Αἰών*, περιέργους λίαν πληροφορίας περὶ τῶν ἰδιωμάτων καὶ τῆς συμπεριφορᾶς ἐν συναναστροφαῖς ἐνίων τῶν ἐπιφανεστάτων συγχρόνων Γάλλων συγγραφέων. Ἡ συμπεριφορὰ, γράφει εἷς ἐπιφυλλιδογράφος ἐν τῇ ἐγκρίτῳ παρισινῇ ἐφημερίδι, ἡ γλῶσσα, αἱ ἀξιώσεις τῶν ἐκτὸς τοῦ σπουδαστηρίου αὐτῶν γνωστῶν συγγραφέων, ἐν ταῖς ἰδίαις αἰθούσαις ἢ ἐν ταῖς αἰθούσαις ἄλλων, παρέχουσιν ἀφορμὴν εἰς περιεργοτάτας μελέτας. Συνήθως οἱ συγγραφεῖς κρίνονται *ἐκ τῶν προτέρων*, ἐκ τῆς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐμφαινομένης εὐφυΐας, καίτοι δὲ ἡ μέθοδος αὕτη φαίνεται λογικωτάτη, σπανιώτατα ὅμως εἶναι ἀλάθητος. Ὀλίγιστοι μόνον δεικνύουσιν ἐν συναναστροφαῖς ἢν καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν εὐφυΐαν. Καὶ ἄλλος μὲν γράφει εὐχερῶς, ὁμιλεῖ δὲ μετὰ δυσκολίας· ἄλλος διηγεῖται θαυμασίως διὰ τοῦ καλάμου, ἐν ᾧ ὁμιλῶν ἐμπερδεύει τὴν διήγησιν διὰ πλατυσμῶν καὶ περιπλοκῶν, ἐν τέλει ἀποβαίνων ἀκατανόητος· ἄλλος οὐδὲ κἂν γινώσκει νὰ ὁμιλῇ, εἶνε νευρικὸς, ταράσσεται, ἐν ᾧ πρὸ τοῦ μελανοδοχείου του καθίσταται ἀπόλυτος κύριος ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἰδεῶν του. Τέλος εὐάριθμοί τινες καὶ δυσχερῶς ὁμιλοῦσι καὶ δυσχερέστερον γράφουσι καὶ ὅμως οὗτοι εἰσὶν ἄνδρες ἔξοχοι. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Ῥουσσώ. Ἡ ποικιλία τῶν τρόπων καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν λογίων ἐν ταῖς συναναστροφαῖς εἶνε, ὡς παρετηρήθη, μεγίστη, διότι σχεδὸν ἕκαστος κέκτηται τι τὸ ἰδιάζον. Ὁ Βαλζὰκ, ὁ Εὐγένιος Σύης, ὁ Ἀλέξανδρος Δυμᾶ, ὁ Ἀλφρέδος δὲ Βινῦ, ὁ Γολζὰν, ὁ Μεριμὲ, ὁ Σκρὶβ οὐδόλως ὡμοίαζον ἀλλήλοις. Ἠδύνατό τις νὰ συγκρίνῃ μᾶλλον αὐτοὺς πρὸς πτηνὰ διαφόρων εἰδῶν, διάφορον ἐχόντων ἀλλήλοις ἥ τε τὸ πτέρωμα ἥ τε τὴν φωνήν. Ὁ Ἀλέξανδρος Δυμᾶ πατὴρ ἦν ἐγκυκλοπαιδικὸς ὁμιλητής. Οὐδέποτε ἐφάνη ὑποδεέστερος τῆς γενικῆς προσδοκίας· ὅτε ἀφηγεῖτό τι, ἐνόμιζέ τις ὅτι ἤκουεν ἀναγινωσκόμενον παρὰ δοκιμωτάτου ἀναγνώστου βιβλίον ἔντυπον. Οὐδέποτε συνεχέοντο αἱ ἀναμνήσεις αὐτοῦ, καὶ πάντοτε εὕρισκε τὴν κατάλληλον φράσιν, εἴτε περὶ ἱστορικοῦ θέματος ὡμίλει, εἴτε περὶ φιλολογικοῦ ἢ γεωγραφικοῦ. Ἐδύνατο ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους νὰ διηγῆται ἀπροσκόπως τὴν ὑπόθεσιν δράματός τινος, ἐνίοτε μετὰ τοῦ διαλόγου ἔτι. Ἐν γένει ἡ διήγησίς του ἦν πάντοτε μελίῤῥυτος· ἀλλὰ μόλις ἐπαύετο ὁμιλῶν καὶ οὐδόλως προσεῖχεν οὐδ' ἐνδιεῤῥέρετο πλέον εἰς τὰ παρὰ τῶν ἄλλων λεγόμενα.

Μεταξὺ τῶν σημερινῶν συγγραφέων πλεονάζουσιν οἱ ἀρθόνους μὲν λέγοντες εὐφυολογίας, ἀνίκανοι ὅμως σχεδὸν νὰ τηρήσωσι συνεχῆ συνδιάλεξιν. Ὁ Δυμᾶ υἱὸς, καίπερ πνευματωδέστατος, ἀμοιρεῖ ὅμως τῶν προσόντων δοκίμου λεσχηνευτοῦ. Ἐπειδὴ δὲν ἐσύχναζεν εἰς αἰθούσας καὶ συναναστροφὰς ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας, μετέχουσιν οἱ τρόποι αὐτοῦ σκαιότητος, παραλυούσης τὰ ἄλλα πλεονεκτήματά του. Ἥκιστα εὔστοχος ὁσάκις μετὰ κυριῶν συνδιαλέγεται, λαμβάνει πολλάκις μαθήματα παρὰ κυριῶν, αἵτινες βεβαίως εἰσὶν ἀνικανώταται καὶ μίαν σκηνὴν τῆς **Diane de Lys** ἢ τῆς **Dame aux Perles** νὰ γράψωσιν, ἀλλ' αἵτινες ἀφ' ἑτέρου ἄριστα ἐπίστανται τὰς ἕξεις τῶν *σαλονίων*, καὶ γινώσκουσι κατὰ βάθος νὰ διαπρέπωσιν ἐν αὐτοῖς ὡς πνευματώδεις· τοιαῦται ἥττται παροξύνουσι σφόδρα τὸν Δυμᾶ, ὅστις ἀπέρχεται τῶν συναναστροφῶν, καταρώμενος καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ τοὺς διέποντας αὐτὴν νόμους.

Ὁ Ἀρσένιος **Houssaye** διηγεῖται ἐπιχαρίτως, μετὰ γλαφυρότητος ἅμα καὶ πρωτοτυπίας. Ὁ διάσημος δραματικὸς Αἰμύλιος **Augier** εἶνε νευρικὸς, ὀξὺς καὶ ἀσμένως ἐνίοτε ἀριστοφάνειος· αἱ κινήσεις του εἰσὶν ἐλεύθεροι, ὁ δὲ γέλως μεταδοτικός. Ἕτερος ἔγκριτος δραματικὸς, ὁ Σαρδοὺ εἶνε εὐφραδὴς, ὑπὲρ τὸ δέον μάλιστα. Ἀδύνατον νὰ συνομιλήσῃ τις μετ' αὐτοῦ. Εἰς ὀλίγας λέξεις ἀπαντᾷ δι' ὁμιλίας ἐκτενοῦς περὶ οἱουδήποτε θέματος ἢ προσώπου, μετ' εὐχερείας θαυμαστῆς, ἀναμιμνησκούσης τὸν πατέρα Ἀλέξανδρον Δυμᾶ ἢ τὸν Τιὲρ, τὸν ὀνομαστὸν διὰ τοὺς μακροὺς αὐτοῦ μονολόγους.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ, διεξοδικὸς ἐπίσης τοὺς λόγους, διαλέγεται ἄριστα καὶ ἀρέσκεται ὁμιλῶν. Ἡ λέξις αὐτοῦ εἶνε πλουσία, ἀφειδὴς, πολυμάθειαν ἐμφαίνουσα, ἀλλὰ καὶ μεστὴ ἀντιθέσεων, καὶ ἐπιτετηδευμένη, καί τοι ὁ λέγων πειρᾶται νὰ φανῇ ἁπλοϊκός. Ἐσπέραν τινὰ, καθ' ὃν χρόνον ἦν οἰκειότατος τῷ βασιλεῖ Λουδοβίκῳ Φιλίππῳ, ὁ μονάρχης ἐκεῖνος, ὅστις ἐπίσης ἠρέσκετο νὰ ὁμιλῇ διὰ μακρῶν, καὶ ὁ ποιητὴς συνδιελέγοντο ὁμοῦ· ἡ ὥρα ἔλαθεν αὐτοὺς παρελθοῦσα, οἱ δὲ θεράποντες τῶν ἀνακτόρων, νομίσαντες ὅτι οἱ πάντες κα-

τεκλίθησαν ἔσβεσαν τὰ φῶτα, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια. Ὅτε ὁ Οὐγκὼ ἠγέρθη ὅπως ἀναχωρήσῃ, ἠναγκάσθη ὁ βασιλεὺς αὐτὸς λαβὼν λυχνίαν νὰ τῷ φωτίσῃ εἰς τὴν κλίμακα. Οὐδεὶς βεβαίως θαρνηθῇ ὅτι μαρτυρεῖ τοῦτο ἐξαιρετικὴν εὐδοκίμησιν ἐν τῇ τέχνῃ τῆς λεσχηνείας. Ἴσως ὅμως ὁ ἔνδοξος ποιητὴς ὤφειλε τοῦτο πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀξιώματος, τοῦ διδάσκοντος ὅτι εὐδοκιμεῖ ἐν τῇ συνδιαλέξει οὐχὶ πάντοτε ὁ λέγων τὰ ἄριστα, ἀλλ' ὁ ἐπιστάμενος νὰ καταδεικνύῃ τὸ εὐφυὲς τῶν λόγων τῶν ἄλλων.

∾ Ἐν Ἀγγλίᾳ πρόκειται νὰ γείνωσι δεκτὰ τὰ γραμματόσημα ὡς τρέχον νόμισμα εἰς τὰ Ταμιευτήρια (Caisses d'épargne) διὰ ποσὰ μικρότερα ἑνὸς σελινίου. Τὸν νεωτερισμὸν τοῦτον ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ ἡ γενικὴ διεύθυνσις τῶν ταχυδρομείων, ὅπως διευκολύνῃ τὴν ἀποταμίευσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ οἰκονομήσωσιν ἢ ἀνὰ ἓν *πέννυ* μικρὸν κατὰ μικρόν. Μὲ τὰ *πέννυ* ταῦτα ἀγοράζων τις γραμματόσημα θέτει αὐτὰ ἐντὸς πλαισίου ἐπὶ τούτῳ κατεσκευασμένου, ὅπερ παραχωρεῖ τὸ Ταχυδρομεῖον, καὶ τὸ ὁποῖον ἅμα πληρωθῇ διὰ δώδεκα γραμματοσήμων δύναται νὰ φέρῃ καὶ ἀποθέσῃ ὁ κάτοχος εἰς οἱονδήποτε Ταμιευτήριον ταχυδρομικὸν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, οὗτινος ὁ διευθυντὴς τὸ δέχεται εἴτε ὡς πρώτην καταβολὴν ἀρχομένης ἀποταμιεύσεως, εἴτε ὡς νέαν καταβολὴν, ἐὰν ὁ καταθέτης ἔχει ἤδη ἀνοίξει λογαριασμόν. Ἀλλὰ τὰ γραμματόσημα, ἅτινα οὕτως ἀποτελοῦσι ποσὸν τοὐλάχιστον ἑνὸς σελινίου, δὲν πρέπει νὰ εἶνε οὐδαμῶς βεβλαμμένα, ἐπὶ ποινῇ τοῦ νὰ μὴ γείνωσι δεκτὰ ὑπὸ τοῦ Ταμιευτηρίου.

∾ Ὑπάρχουσιν ἐν Παρισίοις καταστήματα, ἐν οἷς πωλοῦνται πλήρεις ἱματισμοὶ πλαγγώνων (κουκλῶν) οἱουδήποτε μεγέθους, ἀπαράλλακτα ὡς πωλοῦνται καὶ τὰ ἕτοιμα παιδικὰ ἐνδύματα. Τὰ καταστήματα ταῦτα διακρίνονται διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῶν καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν ἐμπορευμάτων των, ἐν ἑνὶ δ' αὐτῶν συνέπεσε νὰ ἴδῃ τις ἐσθῆτα πλαγγῶνος *νύμφης*, τόσα ἔχουσαν περικοσμήματα τριχάπτων, ὥστε ἐζήτουν δι' αὐτὴν ἀντίτιμον 1,200 φράγκων.

Οὐδὲν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τοῦ γυναικείου κόσμου ἐλλείπει ἀπὸ τὰ πολυδάπανα ταῦτα ἀθύρματα. Ὑπάρχουσι δι' αὐτὰ ἱματιοθῆκαι πλήρεις ἀσπρορρούχων, ἀλεξίβροχα τιμώμενα 20 φράγκων, πίλοι 60 φράγκων! Πλαγγὼν μὴ ἔχουσα πλούσιον ὅλον της τὸ *κοικοκυρχὸ* θεωρεῖται ὡς εἰς πολὺ ταπεινὴν τάξιν ἀνήκουσα! Πωλοῦνται δὲ τὰ ἀθύρματα ταῦτα ἢ ἕτοιμα ἢ ἐπὶ παραγγελίᾳ καθ' ὃ ἐπιθυμεῖ τις μέγεθος καὶ συρμὸν τῆς ἐνδυμασίας!

∾ Ἐκ τῶν σαρκοβόρων θηρίων ἡ ὕαινα, ἰσχυροτέρα καὶ μᾶλλον τοῦ λύκου αἱμοχαρὴς, οὐδαμῶς φοβεῖται, καίτοι ζῶσα κυρίως ἐκ πτωμάτων, νὰ προσβάλῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅπως τὸν σπαράξῃ. Ἐν Ἀφρικῇ πολλάκις θραύει τὰς θύρας τῶν ποιμνιοστασίων ὅπως ἐφορμήσῃ κατὰ ποιμνίων καὶ ποιμένων οὐ μόνον ἐν νυκτὶ, ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ.

Ἐσχάτως δὲ ἐν τῇ πόλει Richmond τῆς Βιργινίας συνέβη φοβερὸν γεγονὸς μαρτυροῦν τὸ αἱμοχαρὲς τοῦ θηρίου τούτου. Ἔν τινι ἱπποδρομίῳ δαμαστὴς θελήσας νὰ δειχθῇ εἰς τὸ κοινὸν ἐντὸς τοῦ κλωβοῦ ὑαινῶν, ἡρπάγη ὑπὸ τῶν θηρίων καὶ κατεσπαράχθη ὑπ' αὐτῶν ἐμμανῶν γενομένων. Ὁ δαμαστὴς, ὀνόματι Drayton, ἀνὴρ ῥωμαλεώτατος, μόνον ὄργανον πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ κατὰ δώδεκα ὑαινῶν εἶχε τὸ μαστίγιόν του. Ἐβλήθησαν δὲ αἱ ὕαιναι κατ' αὐτοῦ καθ' ἣν στιγμὴν εἶχεν ἐστραμμένα τὰ νῶτα πρὸς τὰ θηρία καὶ ἐθεώρει τὸ κοινόν.

Οἱ θεαταὶ πάντες ἀφῆκαν κραυγὴν φρίκης ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ δυστυχοῦς δαμαστοῦ ἀνατρεπομένου ἐν τῷ κλωβῷ καὶ σπαρασσομένου ὑπὸ τῶν ὀνύχων καὶ τῶν ὀδόντων τῶν θηρίων, καθ' ὧν ἠγωνίζετο ἀπεγνωσμένως, προσπαθῶν νὰ διατηρήσῃ ἔτι τὴν φωνὴν ἐπιτακτικὴν, ὅπως ἀπομακρύνῃ αὐτὰ καὶ σώσῃ τὴν ζωήν του. Ἀλλ' αἱ ὕαιναι μανιώδεις γενόμεναι εἰς τὴν θέαν τοῦ αἵματος, οὐδαμῶς παρῃτοῦντο τοῦ θύματος, ὅτε δὲ οἱ φύλακες φέροντες σιδηρᾶς πεπυρακτωμένας ῥάβδους κατώρθωσαν νὰ τὰς ἀπομακρύνωσιν, ὁ δυστυχὴς Drayton ἐξέπνευσεν· αἱ σάρκες αὐτοῦ ἦσαν διεσπαραγμέναι καὶ καταβεβρωμέναι μέχρις ὀστέων.

∾ Κατὰ τὴν στατιστικὴν τῶν Behm et Wagner ἐν ἔτει 1877 ἡ Γερμανία εἶχε πληθυσμὸν 43,943,000, ἡ Αὐστροουγγαρία ἐν ἔτει 1879 38,000,000, ἡ Μεγάλη Βρετανία καὶ Ἰρλανδία 34,500,000, ἡ Γαλλία τῷ 1876 36,900,000, ἡ εὐρωπαϊκὴ Τουρκία 8,860,000, ἡ Ρωσσία 87,900,000.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Κίνας ἀνέρχεται εἰς 434,600,000, ὁ δὲ τῆς Ἰαπωνίας κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπογραφὴν τοῦ 1878 εἰς 34,300,000. Αἱ ἐν Ἀσίᾳ ἀγγλικαὶ κτήσεις περιέχουσι πληθυσμὸν 240,200,000.

Εἷς Ἀναγνώστης.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ὁ κ. P. Guyot ἐν τῇ «Ἐπιστημονικῇ ἀνταποκρίσει» ἀναγράφει μέσον τι, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὸ καλὸν γάλα. Τὸ μέσον τοῦτο εἶνε ν' ἀναμιγνύωμεν τὸ γάλα μετὰ κόνεως γύψου ὥστε νὰ σχηματίζεται μίγμα ἀρκούντως πυκνόν. Ἐὰν τὸ γάλα εἶνε καθαρὸν, θὰ παρέλθωσι δέκα ὧραι περίπου μέχρις οὗ τὸ μίγμα σκληρυνθῇ· ἐὰν περιέχῃ ὕδωρ πολὺ, θὰ παρέλθῃ ὀλιγώτερος χρόνος, κατὰ τοσοῦτον δ' ὀλιγώτερος ὅσῳ περισσότερον εἶνε τὸ ὕδωρ. Κατὰ τὰς γενομένας δοκιμὰς εἰς 40 λεπτὰ τῆς ὥρας ἀποσκληρύνεται μίγμα, ὅπερ περιέχει 75 τοῖς $^{0}/_{0}$ ὕδωρ.

ΑΘΗΝΗΣΙ, — ΤΥΠΟΙΣ ΚΟΡΙΝΝΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑ «ΟΜΟΝΟΙΑΣ».